

GÜLƏR ELДАРQIZI

BURULĞAN

(roman)

O, mənim saç ustam idi. Əksər qadınlar bunu bilir ki, insan gözəllik salonunda dincəlir, stredən bir az uzaq olur. Salon nədənsə xanımlarda qəribə, bən-zərsiz ab-hava yaşadır. O, hər gəlişimdə saçımı səli-qə ilə yuyur, darayır, kəsim edir, və ya boyayırdı. Hər dəfə də həyatı ilə bağlı maraqlı söhbətlər edir, başına gəlmiş hadisələrdən danışdı. Onun həyatı mənim diqqətimi cəlb etdi. O, danışdıqca mən din-ləyir, beynimdə nələrisə kəşf edirdim. Getdikcə onun söhbətlərinə marağım artdı. Mən də öz növ-bəmdə şəxsi suallar verməyə başladım və belə qəra-ra gəldim ki, bu qadının həyatını yazım. Amma o, bunu bilmədi...

Müəllifdən.

Güclü yağış yağdı. Hələ gecədən bəri kəsməmişdi. Oktyabr ayının ilk yağışı məhəllənin ensiz küçələrində kiçik gölməçələr əmələ gətirmişdi. Müşfiqabad qəsəbəsi - belə adlanırdı Bibixanımın yaşadığı bu məkan. İnsanları da qəribə idi. Burada gəlmələr çox idi deyər xasiyyətləri də fərqli idi. Amma Bibixanım birtəhər hamıyla yola gedirdi. Həm də evdə tapılırdı ki... İş heç imkan vermirdi ki, qonşu-larını üzünü düz-əməlli görsün...

Hər gün olduğu kimi bu gün səhər də evdən çıxıb avto-bus dayanacağına gəldi. Bərk külək əsirdi. İslanmasın deyər cəld addımlarla dayanacağına tərəf irəliləyirdi. Küləkli yağış qara, uzun plaşının ətəyini o tərəf-bu tərəfə yelləyir, güllü çetiri küləyin istiqamətinə uyğun silkələnirdi. Dayanacağı çatanda çetirini aşağı endirdi. Çantasından əl kağızı çıxarıb suya bulaşmış qara, parça şalvarının ətəyini, ayaqqabılarının yan-yörəsini sildi. Burada bir neçə nəfər də dayanmışdı. Yəqin onlar da Bibixanım kimi şəhərə tərəf gedirdilər. Yəne avtobusların yağışlı havada pis işləməsindən gileylə-nirdilər, amma nə etsinlər, onlarınki da belə gətirmişdi. Nə-hayət avtobus gəldi.

Avtobusdakı insanların sıxlığı Bibixanımın canındakı

üşütməni bir az azaltdı. Yol boyu pəncərədən yağışın yağ-masını müşahidə edirdi. Həzin musiqi səsi xəyallarını qarış-dırılmışdı.

*Qərənfiləm, dəstəyəm,
Bülbüləm, qəfəsdəyəm.
Dindirməyir yar məni,
Həsratindən xəstəyəm.*

"20 yanvar" metrostansiyası yaxınlığındakı dayanacaqda bütün sənişinlər avtobusdan endi. Bibixanım metroya tərəf getdi. O, "İçəri Şəhər" metrostansiyası tərəfdə yerləşən gö-zəllik salonunda saç ustası işləyirdi. Artıq uzun illər idi ki, bu sahədə çalışırdı, alışmışdı hər şeyə. Mövsümə və hava-nın isti-soyuğuna baxmayaraq səhər erkən evdən çıxır, ha-va qaralanda qayıdırdı. Əslində, maddi vəziyyəti o qədər də pis deyildi. Bu da bir vərdiş idi. Bibixanım Şamaxının tanın-mış kişilərindən biri sayılan zərgər Bədirxanın nəvəsi idi. Xeyirxah əməllərinə görə bu kişi rayonda "Xan" ləqəbi qa-zanmışdı.

Bibixanımın valideyinləri hələ onun bir yaşı olarkən qə-zada həyatlarını itirmişdilər. Ona babası himayədarlıq et-mişdi. Yeganə oğlunu itirdikdən sonra anasının adını daşı-yan Bibixanım onun üçün hər şeyi demək idi. O, bu ağır it-kidən sonra uzun müddət özünə gələ bilməmiş, mənəvi sar-sıntılar keçirmiş, başına gəlmiş bu dözülməz müsübəti hə-yatın ona qarşı ədalətsizliyi kimi qəbul edərək olanları uzun müddət həzm edə bilməmişdi. Amma "önlənə ölmək ol-mur" deyimi ilə barışaraq, həyatına davam etmiş və var-dövlətini kasub-kusuba paylamaqla, xeyirxah işlər görmək-lə ömrünü başa vurmuşdu. O, öləndən sonra Bibixanım şə-hərə köçmək qərarına gəldi. Babasından ona çoxlu qır-qızıl, brilyant qaşlı zinətlər, qədim tarixə malik bahalı daş-qaşlar qalmışdı. "Əgər övladın olarsa, əsasən də oğlun, bu zinətlə-ri ona bağışlayarsan. Məndən hədiyyə olsun", demişdi Bə-dirxan. Bibixanım Bakıya yaxşı bələd olmadığı üçün əksər qohumlarının məskunlaşdığı təzə məhəllədə çox gözəl və bahalı bir həyət evi aldı. O vaxt iyirmi yaşı olardı. Şəhər

mühütünə alışmayan, sadələvh bir qız elə həmin məhəllədə yaşayan İmran adlı cavan bir oğlana vuruldu və onunla ailə qurdu.

***

Metroda cavan bir oğlan ayağa qalxıb Bibixanıma oturmağı təklif etdi. Təşəkkür edib oturdu. Bu səhər də qatarda həmişə olduğu kimi sıxlıq idi. Buna baxmayaraq sakitlik hökm sürürdü. Qatarın taqçılıq yarımçıq yuxulara layla çalır idi elə bil... Əksəriyyət mürgüleyirdi. Məktəbə gedən uşaqlar, iş tələsənlər və ən pisi isə yaşlı qadın və kişilər.

"İçəri Şəhər" stansiyası. Sonuncudur. Hörmətli sərnəşinlər, qatardan düşərkən əşyalarınızı götürməyi unutmayın!" Mələhətli bir səs, Bibixanıma yenə xəyallarından ayırdı.

Nəhayət gəlib işə çatdı. Həmişə olduğu kimi yenə də birinci Yeganənin xoş siması ilə qarşılaşdı.

-Sabahın xeyir!

-Sabahın xeyir, ay Bibi! Nə olub yenə? Qaş-qabağın yerlə sürünür...

-Nə olacaq, ay Yeganə? Hardasa iki saatdır evdən çıxdığım, - əlləri ilə üst-başına işarə edərək, - bura bax, bax hələ... - deyə gileyləndi.

-Hər ilin soyuq aylarında bu söz-söhbətlər təkrarlanır da... Hər şeydən yaxşı o olar ki, Müşfiqabad tərəfdə bir gözəllik salonu tikdir. Elə olsa, qışın soyuğunda, yayın istisində yollarda belə əziyyət çəkməzsən...

-Pulum var şəxsi salon açmağa? Sən də deyəsən məzənlərsən mənimlə. Pulum olsa elə evdə oturaram da. Elə bilirsən hər gün burda onun-bunun saçını kəsib, düzəltməkdən xoşum gəlir? - sağ əlini yuxarı qaldıraraq yenidən aşağı endirdi və iztehzə ilə: - Eh Yeganə, Yeganə! - dedi.

Ucadan qəhqəhə çəkən Yeganə əlini əlinə çırparaq:

-Sənin puluna nə gəlib, ay Bibi? Allaha şükür, hər gün müştərilərin növbədə dayanır. Günü - gündən də sayları çoxalır. - dedi və bic-bic gülərək göz vurdu. - Amma öz aramızda, bu salonda səndən çox müştərisi olan yoxdu.

-Yaxşı ustanın müştərisi bol olar da... - deyən Bibixanıma da ona qoşularaq ürəkdən güldü.

Plaşını soyunub asılıqandan asan Bibixanıma islanmış çətirini qurutmaq üçün açıb döşmənin üstünə qoydu.

Burada hər şey qaydasında idi. Bibixanıma yaxşı əl işi olduğu üçün çoxlu və fərqli müştərilər qazanmışdı. Ona hörmət edirdilər. Bu, aparıcı işçi və demək olar ki, müdirdən sonra ikinci adam - işçilərə və salonun hər bir işinə nəzarət edən Yeganəyə yaxşı təsir bağışlasa da rəqiblərinin qəzəbinə səbəb olurdu. Amma Bibixanıma heç kimə fikir vermədən həvəslə işini görür, evə gələndə isə çantasına doldurduğu qırıq pulları düzəldib, sayanda yorğunluğunu unudurdu. Sənəti mükəmməl bilmək çox yaxşıdır. Bu idi ona fərəh verən, onu sevindirən, sənəti ilə qürrələndirən. Adəti üzrə Yeganə ilə həmişə səhər yaxşı bir pürrengi çay içir, sonra iş masasının arxasına keçirdi. Yeganənin ona qarşı olan bəzi iradları istisna olmaqla, söhbətləri yaxşı alınır. Bibixanıma qızıl taxmağı vərmişdi. Yeganə isə bu-

nun əleyhinə idi. Elə bu səhər də bu mövzuda söhbətləri oldu.

-Ay bibi, belə soyuq havada bu cür bahalı daş-qaş taxıb işə gələnlər? Dəfələrlə demişəm axı işə gələndə qızilları taxma. Eşikdə o qədər mərdimazar, axmaq adamlar var ki... İşdən çıxanda da hava qaranlıq olur. Qızillar qarışıq oğurlayrlar səni. Qızillar cəhənnəmə, özünə nə isə olar... - dedi.

-Vərmişəm. Qızıl taxmayanda özümü narahat hiss edirəm. Bir də ki, qoca arvadım. Kimin nə işi ola bilər mənimlə, ay qızım... Villalarda yaşayıb, bahalı maşınları olanlara gedib ilişinlər də...

-Nə deyim, ay bibi... Bax da. Məndən məsləhət.

Bu söhbətlər demək olar ki, tez-tez təkrarlanırdı. Hətta bir dəfə Yeganədən bərk incimışdi də... Çünki evdə İmran da dəfələrlə qızillarla bağlı söhbətlər eləmişdi. Açıqı, onun salonda çalışmasının əleyhinə idi. Deyirdi ki, qızillardan bir neçəsini satmaq və o pulla uzun müddət dolanmaq olar. Bu söhbətlər isə Bibixanıma cin atına mındırırdı. Çünki özünə söz vermişdi ki, həyatında nə olursa olsun, babasının vəsiyyətinə əməl edəcək, qızilları nəvələrinə hədiyyə etmək üçün qoruyub saxlayacaqdı.

Salonda Bibixanımdan başqa hardasa, beş-altı qız və qadın işləyirdi. Müştərilər demək olar ki, bütün saç, manikür, pedikür ustalarını tanıyır, hətta onların bir-birinə qarşı münasibətlərindən də xəbərdar idilər.

Bibixanıma ona aid olan iş stolunun qarşısına keçdi. Divardan asılmış böyük güzgünün qarşısında durub özünə diqqətlə baxdı. Qara, qısa saçlarına, gözlərinin altındakı qırıqlara nəzər yetirib köksünü ötürdü. Yaşından çox-çox cavan görünən sinəsinə əllərini sürterek köynəyini soyunub iş xalmasını geyindi.

-Ay bibi, yaxşı çay dəmləmişəm. Bəlkə gəlib bir stəkan içəsən... Bir azdan müştəri gələcək. Gəl bir az dincini al, - deyə Yeganə onu səslədi.

-Ay səni görüm bəxtəvər olasan, ay qızım! - deyə Bibixanıma stulu arxaya çəkib oturdu.

***

Müştəri dolu bədənlə, şişman bir qadın idi. Bibixanıma iş ələyini taxdıqdan sonra kiçik həcmli plastik qabda rəngli məhlulu hazırlayıb kənara qoydu. Müştərinin saçlarını ehmalca yuyub dəsmalla quruladıqdan sonra hazırladığı rəngli məhlulu xırda saç darağı vasitəsilə onun saçlarına çəkdi. Bütün fikri, həvəsi və diqqəti gördüyü işdə olsa da kənardan Aynurun dediyi sözlər qulağına çatdı.

-Bura bir bax da sən... İnsanda bəxt yaxşı şeydi. Mənim kimi cavan, gümrah bir qız boş-boşuna oturmuşam. Mənim əlimdən keçən saç düzümlərinə baxan heyranlıqla bir də baxmaq istəyir. Dünəndən bəri düz-əməlli müştərim də olmayıb. Elə bil ki, bu salonda Bibidən başqa usta yoxdu. Demək olar ki, əksəriyyət ona müraciət edir...

İşini bitirdikdən sonra müştərisini xoş sözlə yola salan Bibixanıma üzünü qızlara tərəf çevirib:

-Deyəsən adımla eşitdim... Nə olub? Nə barədə danışır-

sız? - deyə istehza ilə soruşdu.

-Heç bir şey... - dili topuğ vuran Yeyanə Aynura susmağı işarə etdi.

-Aynur, sənın müştərilərini əlindən alan var? Mən neçə illərdir ki, bu salonda çalışıram. Müştərilərimin də əksəriyyəti köhnə tanışlarımdır. Heç bir vaxt da heç kəsin qazancına şərikin olmamışam. Niyə belə haqsız danışsın? Bayaقدan bəri elə bilirsen ki, dediklərimi eşitmirdim?

-Bəlkə düz demirəm? - Aynur özündən ixtiyarsız olaraq səsinin tonunu qaldırdı. - İl ərzində sənın qazandığın pulları hesablasaq, görürük ki, nə mən, nə də o biri qızlar o pulların heç on faizini qazanmırıq. - Paxıllığı açıq-aydın biruzə verməsi bütün qızları məəttəl qoydu. Bu tipli söz-söhbətlər tez-tez yaranmış olsa da, Aynur birbaşa mətləbə keçib, onu içindən yeyib, dağıdan bu hissləri heç vaxt belə qabarıq şəkildə biruzə verməmişdi.

-Aaaa... - Bibixanım əlini ağzının üstünə apararaq məəttəl halda dilləndi. - Buna bir bax? Necə də üzümə bozarır. Ayıbdır, ay qız. Qızım yaşındasan. Hörmətimi saxla. Pərdəni aradan götürmə...

Qaş-qabağı yer süpürən Aynur gözlərini süzərək salounun mətbəxinə keçdi.

-Sən ona fikir vermə, ay bibi. Cavandır. - deyə söz-söhbətin böyüdüyünü görən Yeganə gərginliyi azaltmağa çalışdı.

-Nə edim cavandır? Yerini bilsin. Tərbiyəsizin biri... - dodaqaltı mızıldadı Bibixanım.

Beləliklə, gün gəlib keçdi. Artıq saat altını adlamışdı. Hava qaralmaq üzrəydi. Bibixanım qızlarla sağollaşib salondan çıxdı. Yolu uzaq olduğu üçün iş saati bitdikdən sonra, salondan ən tez çıxan işçi həmişə Bibixanım olurdu.

Günortadan bəri ara verən yağış havanın qaralmasına bənd imiş kimi yenidən gücləndi. Külək isə, bir az mülayimləşmişdi. Bibixanım tələsik addımlarla metroya tərəf addımladı.

Hardasa, iyirmi dəqiqədən sonra "20 yanvar" metrostansiyasından çıxdı. Metro ilə dayanacaq arasındakı məsafənin qısa olmasına baxmayaraq sıldırğı yağışın təsirindən üst-bası büsbütün islandı. Avtobusun gec gələcəyinə əmin olduğu üçün fikrini dəyişib taksi dayanacağına doğru irəlilədi. Amma dayanacağına getməyə heç ehtiyac da yox idi. Çünki bütün taksi sürücüləri metronun girişinə axışmışdılar. Metronun ətrafı bazarı xatırladırdı. Taksi sürücülərinin kobud, xırıltılı səsi onsuz da işdən yorğun halda çıxan camaatın sinirlərini yerindən oynadırdı.

"Müşfiqə üç manatdan, bir nəfər də götürüb çıxıram", - deyə taksi sürücülərindən biri bar-bar bağırırdı.

"Adi havalarda iki, indi üç manat? Yağış qaldırdı qiyməti? Belə havalarda ayaqqabı satanlar qiymətləri qaldırır. Siz də onlara bənzədiniz..." - deyə Bibixanım gileylənsə də evə getməyə məcbur idi.

Bibixanım yaşadığı evin qarşısında taksidən düşüb, böyük dəmir darvazadan içəri - həyəətə keçdi. İşıqların yanma-

dığından İmranın evdə olmadığını yəqin etdi. "Yenə bu kişi harada veyillənir?" - deyə öz-özünə gileyləndi.

Titrəyə-titrəyə qapıdan içəri keçərək sağ əlini divarın aşağı tərəfində gəzdirdi. Geniş zal büsbütün işıq qərğ oldu. Cəld qaz sobasını yandırdı. Döşəmədə bardaş qurub buza dönmüş əllərini sobaya tərəf uzadıb isitdi. Əhvalı düzələndən sonra üst geyimini dəyişmək üçün yataq otağına keçdi.

Dəmir darvazanın cırıltısından İmranın gəldiyini hiss etdi.

-Ay Bibixanım, evdəsən? Nə əcəb bu gün evə tez gəlmisən? - deyən İmran bürəyə-bürəyə, palçıqlı ayaqqabıları ilə pillələri qalxdı.

-Nə edim? Hava soyuqdur. İşdən bir az da gec çıxmış olsaydım evə çətinliklə gəlib çıxacaqdım...

Ərinin görkəmindən yenə də içkili olduğunu duyan Bibixanım özünü ələ ala bilməyərək qışqırdı:

-Yenə də içmişən? Axı nə vaxta kimi belə olacaq?

İmran dodaqlarını marçıldadaraq:

-Ay qız, Bikə yaxşı xəngəl bişirmişdi. Qalib qonaq çağırırdı. Sözüünü yerə salası deyildim ki...

Bibixanım onun yalan danışdığını bilirdi. Bilirdi ki, məhəllə kişilərindən bir komanda yaradıblar, hər gün içirlər. Axşam da evdə dava-dalaş düşməsin deyə hərə bir qonşunun qonaq çağırıldığını deyirdi. Amma hamı bilirdi ki, məhəllədə kiçik bir köhnə "vaqon" var. Və bu məkan yaşlı, bekar nəslin oturacaq, dərdləşəcək yeri idi. İradlara da "Nə edək? İş var işləyək?" - deyə cavab verib, can qurtarırdılar. Doğrudan da nə etsinlər? Yaşadıqlarını oğul-uşaq üçün yaşamışdılar... İndi dövrənləri şəxsi istəklər dövrəni idi...

İmran yaxınlaşıb onun yanında oturdu. Spirt iylənirdi.

-Bədsir oturduğun, dur bir çay qoy, - deyib qadının könlünü aldı.

-Yaxşı, yaxşı, uzaq dur, - Bibixanım bir himə bənd imiş kimi partladı. - Mən kimin arvadından əskiyəm? Niyə bu yaşında əziyyət çəkməliyəm axı? Sən işdən gəlməlisən bu vaxtı, mən yox... Bikənin dünya nə vecinədir ki... Oturub istidə. Hazırın naziri kimi ər çörəyi yeyir. Mənim kimi yayın istisində təri başından axa-axa, qışın soyuğunda titrəyə-titrəyə iş gedib onun-bunun saçına-başına qulluq eləmir ki... Gecələr də qollarımın ağrısından yata bilmirəm... - Sözüünü bitirər-bitirməz, özündən ixtiyarsız olaraq ağladı.

-Gözünün yaşını tökmə axşam çağı. Elə bil ki, mən bunu məcbur edirəm işləməyə...

-Bəs nə edim? İşləməsən necə dolanırıq? Tənbəllikdən oturmusan evdə. Yeyib-yatmaq azmış kimi o zəhrimarı da tərğitmişən. Yaxşı ata olsaydın, indi İlkin də qərəblikdə yox, yanımızda olardı...

-Nə edim? Sən de, mən də edim. Harda işləyim? Altmış yaşım var. Hara gedirəmsə deyirlər "qocasan, işə yararlı deyilsən. Bizə cavan kadrlar lazımdır". İlkinə gəlincə isə, sən ona görə narahat olma. Cavanlığımı keçirir. Gec-tez qayıdaq. Həmişə orda qalası deyil ki... - dedi İmran və qaz sobasının kənarında oturaraq əllərini irəli uzatdı. - Sən Allah, bir

tikə çörək yemişəm, burnumdan götürmə. Bir çay ver içim.

-Çörək yox, de ki, zəhrimar yemişəm, - hirsli-hirsli əlini stolun üstünə cırpan Bibixanım mətbəxə keçdi.

-Sənin pulunla içirəm? Qızım göndərir. Yaxşı da edir. Şəkər adamam. Həkim deyib ki, hər gün az da olsa içməli-sən. Özü də helə-belə arağ yox e... Tut arağı. - əlini əlinə vuraraq bərkdən güldü.

-Daha Bahara deyəcəyəm ki, göndərməsin. O, meyvə arağını sənə dərman kimi istifadə etmək üçün göndərir. Daha xəbəri yoxdur ki, gün ərzində bir litr şüşəni boşaldırısan.

Bibixanım stolun üstünə çay süfrəsi sərdi. Çay süzüb, mürəbbə qabına ehmalca mürəbbə çəkdi. Üzünü İmrana tərəf çevirib:

-Gəl otur, çayını iç. Bişdin sobanın istisində... - dedi.

İmran stulu arxaya çəkib onunla üzbəüz oturdu. Qızının rayondan göndərdiyi zoğal mürəbbəsi ilə pürrengi çayı bəh-bəhlə içdi. Bibixanım çayını içdikdən sonra mətbəxə keçdi. Dünəndən hazırladığı yarpaq dolmasını isitdi. Üzünü qapıya tərəf çevirib:

-Yemək yeyəcəksən? - deyərək soruşdu.

-Yox. Dedim axı, xəngəl yemişəm. Yatmaq istəyirəm, - deyən İmran yavaş-yavaş ayağa qalxıb divanda oturdu. Televizorun kanallarını dəyişə-dəyişə bərkdən əsnədi.

Yeməyini yeyib bitirdikdən sonra yataq otağına keçmək istəyən Bibixanım onun bu halını görərək:

-Keç yataq otağında yat. Yenə də oturduğun yerdə mürəbbə yərsən. Mən də yorulmuşam. Yatmaq istəyirəm. Sabaha yeddi müştərim növbəyə yazılıb. Heç bilmirəm ki, necə işliyəcəyəm... Qollarım elə bərk ağrıyır ki... Saç boyalarının iysi burnumu elə tutub ki, nəfəs ala bilmirəm. Bu gün də deyəsən bir az soyuq oldu mənə. Canımda üşütmə var. - dedi.

-Ay başına dönüm. Səni işləməyə kim məcbur edir ki... İşləmə. Canının qədrini bil. - dedi İmran.

-Yenə də dediyini deyir. Necə işləmişim? Sən də otur evdə, mən də. Bütün günü baxaq bir-birimizin sifətinə. Yaxşı bəs çörəyimizi kim alacaq? İşığın, suyun, qazın borclarını kim ödəyəcək? - qadın hirs-lənərək səsinin tonunu bir az da yuxarı qaldırdı. - Əgər İlkinə arxayınsansa, çox nahaq. Səni bilmirəm, mən onun bizə sərf edəcəyi xeyrindən əlimi üzümüşəm. Yaxşı oğul olsaydı qazancını ruslara yedizdir-məzdi. Heç olmasa beş-altı ayda bir dəfə bizimlə maraqlanardı. Biz zəng etməyincə soruşmur ki, ay atam, ay anam qocalmışsınız, necə dolanırsınız? Nə yeyib, nə içirsiniz? Atasından geri qalmır maşallah... Yeyib-içib kef edir. Bəlkə də ölüm xəbərini eşitsə də gəlməyəcək...

-Uşağın adını az çək. Qarğama onu pis niyyətlərlənlə. - İmran əllərini ölçərək məzəmmətlə dilləndi. - Dolanışğımıza gəlincə isə qızillərindən çox yox, dörd-beşini satsan uzun illər yağ-balın içində yaşayarıq. Sonrasına da ki, Allah kərimdir.

-Çox yaxşı bilirsən ki, bu qızillər mənə babamdan yadigardır. Toxuna bilmərəm qızillərə. Vəsiyyət edib ki, İlkinin övladlarına hədiyyə edim. Sən Allah, bir də bu barədə da-

nışma. Kişinin ruhu inciyər bizdən, - deyər Bibixanım dərindən köksünü ötürdü.

Gözlərini ona zilləyib diqqətlə dinləyən İmran özündən ixtiyarsız qəhqəhə çəkdi.

-Ha-ha-ha... İlkinin övladlarına? İlkin nə vaxt Azərbaycana gələsi, nə vaxt evlənəsi, uşaqları olası... Bibixanım da eşşək kimi işləyib, göz bəbəyi kimi qoruyub saxladığı briliyantları nəvələrinə bağışlayası... - əlini yellədi, bir az asta səsle dedi. - Ay savadsız, bəlkə İlkinin toyunu görmək heç bizə qismət olmayacaq. Gələcəyi yox, bu günü fikirləşmək lazımdır. Qocalmışıq, bir ayağımız burdadır, o birisi gorda...

-Nə isə! Qurtar bu boş-boş söhbətləri. Bir də qızıl məsələsini müzakirəyə qoyma. Satmaram, heç vaxt satmaram... - deyərək acıqlı halda yataq otağına keçdi. - Gecən xeyirə qalsın!

-Xeyirə qarşı!

Artıq uzun illər idi ki, ayrı-ayrı otaqlarda gecələyirdilər. Hərəsinin öz dünyası var idi. İmran növbəti günlərini kiminlə və nə yeyib-içəcəkləri, gününü necə maraqlı keçirəcəyi barədə düşünürdü. Tez-tez mətbəx mebelinin dolablarını nəzərdən keçirir, qızının rayondan göndərdiyi meyvə araqlarının bitmək üzrə olduğunu görəndə xəbər yollayıb "dərmanınım" bitdiyini söyləyirdi. Atasını çox sevən Bahar nəinki ərinin hazırladığı meyvə araqlarını, hətta bağlarının ən ləziz meyvə-tərəvəzlərindən, bişirdiyi dadlı mürəbbələrdən və hətta həyətinə həvəslə bəsləyib saxladığı toyuq-cücə və yumurtalardan yollayırdı.

Bibixanımı isə maraqlandıran ilk övladı İlkinin gələcək həyatı və onlara nəvə nəсіб etmiş Baharın şən və xoşbəxt yaşaması idi. Hər gecə İlkinlə bağlı xoş xəbərlər qururdu. Onun toyunda qol açıb oynadığını, oğlunun bəylik geyimində gözəl bir xanımla "Vağzal"ın sədaları altında böyük bir şadlıq sarayına daxil olduğunu qürurla gözlərinin önündə canlandırır. Çox səbirli olduğu üçün bütün bunları düşündükcə köksünü ötürür, hər şeyin yaxşı olacağına, xəbərlərinin gec-tez reallığa çevriləcəyinə əminliklə inanırdı.

Əslində Bibixanım heç özü də nə istədiyini bilmirdi. Ona deyən lazımdı ki, ay arvad, ərin içir, qoy içsin də. Səni döymür, söymür, incitmir, daha nə istəyirsən... Hə, bax maraqlı da elə burasıdı ki, səni döymür, söymür... Deməli, he-sabat istəmir, maraqlanmır. Bu da qadına pis təsir edirdi. Artıq marağını itirdiyini, dəyərsiz olduğunu hiss edirdi. Onun fikrincə İmran ancaq özü üçün yaşayan bir kişi idi. O isə ərindən qayğı umurdu. Bəli, qayğı! Yaşdan asılı olmayaraq qadınların ən yaralı yeri... İndi onları birləşdirən ancaq övladları idi. İlkin və Bahar! Bunlar idi sevgilərindən qalan. Bəlkə də əksər ailələrdə də belə olur? Uşaqlar böyüyüb boya-başa çatdıqdan sonra məhəbbət ölür? Bəlkə də...

Ailənin ilk övladı İlkin hərbi xidmətdən qayıdandan sonra Ukraynaya - dostu Səlimin yanına getmişdi. Orda çalışırdı. Bahar isə Şəki rayonuna - çox yaxşı bir ailəyə gəlin köçmüşdü. Orta məktəbi bitirdikdən sonra təhsil aldığı gimnaziyada tanış olmuşdu Vaqiflə və bir-birlərini sevib ailə

qurmuşdular. Evin tək qızı və ən əsası İmranın sevimlisi, özünün dediyinə görə nəfəsi sayılan Bahara uzaqdan elçi gələn zaman ailənin böyük narazılığına səbəb olmuşdu. Amma Baharin Vaqifə qarşı olan hislərinin çox ciddi və təmiz olduğunu hiss edən valideyinlər, onun istəyinə mane olmadılar. Vaqif də elə bil bu ailənin övladı idi, çox isinişmişdi bu ailəyə. Elə bil uşaqlıqdan bu evdə böyümüşdü. Bu da Bahara olan sevgisindən irəli gəlirdi. Bir övladları var idi. Bibixanımın yeganə nəvəsi sayılan Ümüd. Şəhərə tez-tez gəlirdilər. Onların gəlişi toy-bayram olurdu. İmran da bəhanə tapıb, "Kürəkən gəlib, yeyib-içməmək ayıb olar", - deyib, içkinin qədərini bir az da artırır. Bibixanım onları görəndə bütün ağrıları unudurdu. Nəvəsi ilə bir saat keçirdiyi vaxt onun ömrünü sanki bir il də uzadırdı...

Bibixanım yataq otağına keçib, gecə köynəyini geyindi. Güzgünün qarşısında durub, ağ-appağ sinəsinə, incə qollarına və parıltılı gözlərinə baxdı. Bu an içindən qəribə hislər keçdi. Sevlənmək istədiyini, qayğı və nəvəzişə ehtiyacı olduğunu bir daha duydu. Uzun illər idi ki, İmranla arasındakı istəti münasibət kəsilmiş olsa da bir qadın kimi hisləri ölməmişdi. Özünü yaşından cavan hiss etsə də yaşından-başından utanaraq hisslərini öldürməyə çalışır və bu barədə düşünməyi heç ağına belə gətirmək istəmirdi.

Ağ sinəsinə daha da yaraşlıq və gözəllik verən boyunbağını, qulağındakı sirqaları və bilərziyini açıb mücrünün içərisinə qoydu və adəti üzrə mücrünün ağzını qıfıllayaraq əvvəlki yerinə - komodun siyirməsini özünə tərəf çəkib, səliqə ilə qatladığı bəzi pal-paltarın arxa tərəfinə qoydu. Yatağına uzanıb yorğanını üstünə çəkdi. Az keçməmiş yuxuya getdi.

***

Fəridənin səhhəti çox pis idi. Həkimlərin dediyinə görə yoğun bağırsağında şiş əmələ gəldiyi üçün əməliyyat olunması vacib idi. Bu üzdən Elxan anasını Bakıdakı dövlət xəstəxanalarından birinə gətirdi. Ümumi qan analizlərinin cavabından sonra Fəridəni xəstəxanada yerləşdirməyi həkim Elxana məsləhət bilmişdi. Maddi vəziyyətləri həddindən artıq pis olsa da, Elxan həkimin dediyi kimi etdi. Hər şey pulla həll olunmur ki... Qalmaqallı, səs-küylü bu şəhərdə hər şeyi müvəqqəti də olsa yerinə qoymaq olardı. Elxan da belə etdi.

Əslən Qarabağın Fizuli rayonundan idilər. Müharibə dövründə onlar da əksəriyyət kimi "qaçqın" adı ilə Bakıya üz tutmuş, "Nərimanov metrostansiyası yaxınlığında yerləşən bir yataqxanada məskunlaşmışdılar. Həmin ərəfədə nəinki Bakıda, hətta bölgələrdə də bütün yataqxanalar (bu yataqxanalar Sovet dövründə zavod, fabriklər və müxtəlif müəssisələrin nəzdində idi) uşaq baxçıları, xəstəxanalar, köhnə, əmək fəaliyyətini dayandıran müəssisələr və hətta yarıtikili dövlət binaları da Qarabağlılar tərəfindən zəbt edildi. Əksəriyyət, hətta məskunlaşdıqları yataqxanaları, sonradan özəlləşdirərək, kirayəyə verə, satışa da qoya bilirdilər.

Getdikcə, dövlət tərəfindən şəhərdən kənar, əsasən də havası təmiz olan ərəzilərdə "qaçqın şəhərciyi" deyilən məkanlar - yaşayış üçün tam yararlı olan hazır tikililər bərpa olundu və zərər çəkmiş ailələr növbə ilə yataqxanalarından təzə ünvanlara köçürüldü. Köhnə - qaçqınların məskunlaşdığı yataqxanalar isə yenidən dövlət tərəfindən təmir olunaraq, lazımı orqanlara istifadə üçün verildi. Bu da şəhərin insanlar tərəfindən bir az seyrəkliyinə və xarici görünüşünün səliqəli görünməsinə zəmin yaradırdı.

-Həkim, qurban olum, anam burada - sizin xəstəxanada yerləşsin. Vallah, söz verirəm, hardan olursa olsun, pul tapıb gətirəcəyəm. Amma imkan verməyin ki, ölsün. Xahiş edirəm. - deyərək həkimə uşaq kimi yalvardı Elxan.

-Sakit ol, oğlum. Biz müsəlmanıq. Bir-birimizi anlamalıyıq. Bura mənim şəxsi xəstəxanam deyil, dövlətə məxsusdur. Hər şey yoluna qoyulacaq. Sən heç narahat olma, - demiş olsa da Elxan belə vədləri çox eşitmişdi. Yaxşı bilirdi ki, puluz insanı heç bir xəstəxana, heç bir həkim bir addım da belə yaxına buraxmaz. Bəlkə də Elxanın zahirən zəngin görünüşü və əksər zövqlərə uyğun geyimi göz yummuşdu həkimin hərisliyə. Əsas o idi ki, anasını burada yerləşdirə bilmişdi. Sonrası maraqlı deyildi. Bəzən insan, kiminsə - əsasən də əzizlərinin xətri üçün yalan danışır, lazım gəlsə şəraitə uyğun olaraq min cildə girməyi də bacarır. Əlbəttə, bu böyük bacarıq tələb edir. Elxan da şirin dilindən və məharətindən istifadə edərək işləri qaydasına qoydu. Və nəhayət, elə bir gün gəlib çatdı ki, Fəridə təcili əməliyyat olunmalı idi. Qan azlığından əməliyyat olunmasına icazə verilməsə də, artıq Elxan donor vasitəsi ilə lazım olan qan miqdarının bərpa olunmasına nail olmuşdu. Artıq əməliyyatın məqamı çatmışdı. Fəridə təcili əməliyyat olunmalı idi. Əks halda, qanı günü-gündən aşağı düşsə, əvvəlki pis vəziyyətə düşsə bilirdi. Belə olan halda Elxan yenidən çoxlu pul tapmalı, itirilmiş qan Fəridənin damarlarında yenidən bərpa olunmalı idi. Vaxt isə məhdud idi. Elxan indi həm əməliyyat üçün lazım olan böyük məbləği ödəməli, həm də əməliyyat zamanı lazım olan dərmanları almalı idi.

-Nə edim? İndi pulum yoxdu. Amma bu yaxınlarda olacaq. Dayım oğlu Rusiyada yaşayır. Hər gün zəng vurub maraqlanır. Deyir ki, işlərim bir az dolaşığa düşüb, siz əməliyyat elətdirin bibimi. Mütləq pul göndərəcəyəm. - deyərək həkimləri şirnikləndirmişdi.

Bu xəstəxanada, anasına qulluq edən Zülfüyyə adlı tibb bacısı ilə bir az dostlaşmışdı Elxan. Arabir vaxt olanda söhbət edir, dərdləşirdilər. Demək olar ki, bir həftədən çox burada olduqları müddətdə çox hadisələri, baş verənləri, bir sözlə, xəstəxana həyatını az da olsa müşahidə edə bilmişdi. Yaxşı bilirdi ki, bu baş tibb bacısının - Zülfüyyənin əli ilə çox işlər görmək olar. Onun əlinin çox yerə çatdığından xəbərdar idi. İndi də Elxan bu yalan variantına əl atmışdı. Dayısı oğlunun adından danışırdı. Buna məcbur idi. Çünki, anasının sağlamlığına görə nəinki yalan danışa, bəlkə də hər hansı bir cinayətə də gözüyumulu əl ata bilirdi. Zülfüyyə

çox pulgir qız idi. İndiki iş rejimi onun təbiətini dəyişmişdi. Xəstə yanına gələn qohum-əqrəba ona "hörmət" edirdi. Kimisi xəstəyə həqiqətən ürəyiyammışlıq üçün, kimisi özünü ətrafdakıların gözünə soxmaq, kimisi də şənbaqlığından, və ya tibb bacısına xoş gəlmək üçün onun ağ xalatının cibinə beşdən-ondan qoyurdular. Bu, əvvəllər onda bir az utancaqlıq hissi yaratmış olsa da, getdikcə vərdiş halını aldı. Hətta iş o yerə çatdı ki, ona hörmət etməyənlərə istehza ilə baxır və bəzən də tibbi qayda- qanunlardan kənara çıxaraq üzünü turşudur, süni formada gülümsəyərək açıq-aydın, öz dili ilə xəstəyə baş çəkməyə gələn adamlardan maddi vəziyyətlərindən asılı olmayaraq pul tələb edirdi. Kimisi utanıb pul verir, kimisi isə qaşqabağını tükürdü. Hətta bir dəfə bu hərəkətinə görə tənqid də olundu.

-Başa düşə bilmirik, siz burada xəstələrə qulluq edirsiniz, yoxsa onların bilərəkdən qanını sovurursunuz?.. Siz düşünmürsünüz ki, etdiyiniz bu hərəkət insanlara, əsasən də xəstələrə psixoloji cəhətdən pis təsir göstərir? Axı niyə adamı utandırırırsınız? Mən onsuz da indi həm maddi, həm də mənəvi cəhətdən çox pis vəziyyətdəyəm. Siz də bir tərəfdən üzürsünüz adamı. Olmaz axı belə... Vicdanınız olsun!

-Pulunuz yoxdursa, canınız sağ olsun. Daha əsəbləşməyə nəyə lazım... - Pərt olsa da özünü ələ almışdı Zülfiyyə.

-Əsəbləşmiyim, nə edim... Tək sən deyilsən e... Xəstəxananın darvazasından girən kimi "axran" deyir qardaş hörmət elə, gecədən burdayam, xəstəxananın toxunulmazlığını təmin edirəm. Məcbur olub ona bir manat verirəm. (Bir manata görə də utanıram. Bəzən iki manat verirəm) Sonra gəlişən ki, binanın qapısından keçərsən, orda da bir qadın stol qoyub oturub ki, bu vaxt xəstə yanına gəlmək olmaz, hörmət elə. Ona da hörmət edirsən. Sonra içəri keçəndə siz tibb bacıları cumursuz adamın üstünə. Hələ gündəlik qan, sidik analizlərinin cavabı üçün, nə bilim aptek, həkim, filan pulları demirəm. Nə bilim narkoz... Bəsdirin də, ay balam. Dərimizi elə soyursuz ki, xəstəni elə yarı-yarımcıq evə aparmağımız gəlir. Aparıb uzaqda çarpayıya, bir molla da çağıra, fatihəsini oxusun. Bu, hər şeydən yaxşı olar. Siz burda xəstə müalicə etmirsiniz e, əksinə, bizim kimi sağlam adamları da dərddə salırsınız. Bircə onu da düşünün ki, bizim yaxşı pulumuz olsa, dövlət xəstəxanalarına yox, şəxsi klinikalara müraciət edərdik də...

Bir, bəzən bir neçə adamın etdiyi bu narazılıqlardan sonra Zülfiyyə ilə yanaşı, əksər tibb bacılarının müvəqqəti qanı qaralmış olsa da, yavaş-yavaş hər şey unudulur, "işlərinə" davam edirdilər. Ağzını açıb şikayət edən adamların xəstələrinə isə diqqət azalırdı. Bütün bunlar xəstəxanada təbii bir hala çevrilmişdi. Bu hələ azmış kimi xəstəxana ilə üzübüz yerləşən aptek də əksər tibb bacıları üçün gəlir mənbəyinə çevrilmişdi. Əzcaçı ilə münasibət qurmuşdular. Elxan kimi pulsuz adamlara uzun bir dərman siyahısını uzaq dıb, "Təcili olaraq, bu dərmanlar bu gün mütləq alınmalıdır" deyirdilər. Amma pul hardandı... Kiminsə "Xahiş edirəm, aptekdə işləyən qızla münasibətin varsa, de dərmanları nis-

yə versin. Bir-iki günə pulunu çatdıraram. - deyər yalvarıcı müraciəti tibb bacılarının simasında süni yazıq görkəmini alırdı və bir az tərəddüd etdikdən sonra bu xahiş razılıq verilirdi. Tibb bacısı dərhal əzcaçıya zəng vurur (telefon nömrəsi təbbi ki, "sevimli nömrələr" siyahısında olurdu) hansı isə firmanın adını daşıyan dərman preparatlarını (əsasən firma dərmanlarından, keyfiyyətindən asılı olmayaraq, çox istifadə olunurdu. Çünki satdıqları malın dəyərini qismən, danışıqlar əsasında xeyir görürdülər) adını çəkdiyi xəstəyə verməsini xahiş edirdi. Dərman alınanda nisvə dəftərində alıcının adı kimi xəstənin və ən əsası, tibb bacısının adı qeyd olunurdu. Alıcı isə nələc olduğu üçün, utanır, heç qiymətlərlə də maraqlanmırdı. Daha bilmirdi ki, dəftərdə - aldığı dərmanın qarşısında yazılan qiymət, satış qiymətlərindən qat-qat çoxdur... Alıcını isə nə vaxtsa qaytaracağı borc yox, xəstənin sağalması düşündürdüyü üçün, tələsik dərmanları alıb tibb bacısına gətirirdi. Amma xəbəri olmurdu ki, bu dərmanların qiymətinin üstünə qiymət yazılıb, üstəlik bu dərmanların bir-ikisi elə həmin andaca arxa qapıdan əzcaçıya qaytarılaraq, nağd pulu alınır. Beləcə, pulu olmayan aciz insan iki tərəfli aldadılırdı. Elxan da bu cür aldadılanlardan idi. Əslində, Elxan tibb bacısının hiylə-kələyini hiss etmişdi, amma səsini çıxara bilmirdi. Səsini çıxarıb nə edəcəkdə ki...

İndi isə Fəridə təcili əməliyyat masasına qalxmalı idi. Amma Elxanda nə həkimə verəcək pul var idi, nə də əməliyyat üçün lazım olan dava-dərmanı almaq imkanındaydı. Bütün bunlara baxmayaraq Fəridə əməliyyat olundu. İki gün reanimasiya şöbəsində yerləşdirildikdən sonra yenidən palataya - əvvəlki otağına endirildi. Bu 19 nömrəli palata Elxanın beyninə qara həflərlə həkk olunmuşdu. Bu nömrə sonralar harada ona rast gəlirdisə, pis bir işarə sanaraq o yerdən uzaqlaşır. (Dinə dərin məhəbbəti olmasına baxmayaraq, işarələrə inanırdı)

Zaman öz işini ustalıqla görürdü. Əməliyyatdan sonra həkimin məsləhətinə görə qida qəbul etmək qadağa olunduğu üçün, Fəridəyə çox bahalı venadaxili sistemlər köçürülməli idi. Belə olanda isə Zülfiyyə dərhal sevincək əzcaçıya zəng vurub Elxanın vasitəsi ilə yenə də uzun bir siyahı göndərirdi. Əzcaçı da bunun əvəzində çox-çox təşəkkür edirdi və konkulyatorda incə, boyalı dırnaqlı barmaqlar sürətlə işləyirdi. İş o yerə gəlib çatdı ki, artıq Fəridə dərmanlardan azad oldu və artıq normal insanlar kimi qida qəbul edə bilirdi. Amma o, burada - xəstəxanada artıq xəstə kimi yox, zəmin saxlanılırdı. Bəli, Elxan haradan olursa olsun borcları gətirib qaytarmalı idi. Fəridə bir neçə dəfə həkimə, eləcə də tibb bacısına yalvarıb-yaxarmış olsa da onun göz yaşları heç nəyi dəyişməmişdi. Elxan isə sanki boğulur, verdiyi söz əməl etməyə çalışırdı. Çox düşünüb-daşındıqdan sonra yataqxanada yerləşən kiçik və təmirsiz birotəqlı mənzillərini satmağa məcbur oldu. Hələ üstəlik təcili satışa qoyduğu üçün evi həqiqi qiymətdən bir az da aşağı qiymətə satdı. Sonra dostu Raufun köməkliyi ilə Bayıl qəsəbəsin-

də iki otaqlı bir ev kirayəyə götürdü. Rauf da o ərazidə yaşadığı üçün, dostunun ona qonşu olmasını məsləhət gördü. Həm də ki, Elxanın belə qalmaqallı bir vaxtda kirayə ev axtarıb tapmağa vaxtı və imkanı olmadığı üçün Raufun məsləhət gördüyü, elə ilk baxdığı bir evə köçməli oldular. Xəstəxananın, eləcə də Zülfiyyənin (aptekə verəcəyi borcları Zülfiyyəyə verdi. O, özü Elxana demişdi ki, pulları mənə ver, narahat olma, gedib özüm haqq-hesab edəcəyəm) borclarını qaytardı. Təzə tutduğu evə bəzi lazım olan yeni avadanlıqlar aldı. Bir müddət evi ərzaqla təmin etdi və başqa adamlardan - qohum və dostlardan aldığı borcların bir qismini də qaytara bildi.

***

Aynur ailənin tək övladı idi. Hələ uşaq ikən valideynləri, qohumları nazını çox çəkdikləri üçün ərköyün böyümüşdü. Atası Aydın kişi sambalı insan idi. Özəl bir tikinti müəssisəsində mühasib işləyirdi. Anası Simuzər isə evdar qadın idi. Onlar Aynuru ali təhsilli həkim kimi görmək istəyirdilər. Aynur isə hələ orta məktəbdə oxuduğu illərdə buna etiraz edir, onları fikirlərindən daşındırırdı. Dərslərini də yaxşı oxumurdu. Demək olar ki, savadı yox idi. Aydın bir ətək pul töküüb, dərslərdən əlavə olaraq qızının əlavə məşğuliyyəti üçün müəllimlərlə "müqavilə" bağlasa da söyləri hədəf getdi. Qızı Tibb Universitetinə daxil ola bilmədi. Bu, valideynləri üzsə də, Aynurun ürəyindən oldu. Uşaqılıqdan bəri bir neçə gələnciklərin saçını kəsib düzəltməklə, müxtəlif formalar verməklə - "Mən saç ustası olacağam" - deyə həmişə təkrarladığı arzusunu həyata keçirmək vaxtı gəlib çatmışdı. Ərinmədən yaxşı, tanınmış saç ustalarından dərs alıb, tez bir zamanda bu sənətin sirlərini öyrənərək gözəllik salonunda saç ustası kimi işə başladı. O, artıq böyümüşdü, qərarları özü verirdi. Məhz bu üzəndən, evdə onun istəklərinə mane olmur, sərbəst buraxırdılar. Sevgi məcərələrinə gəlincə isə, hərəkətlərindən, telefon danışıqlarından, bəzən evə gec gəlməsindən və istirahət günlərində tez-tez harasa getməsindən kiminləse sevişdiyini bilirdilər. Amma kiminlə? Bunu soruşmağa valideynlərinin cəsarətləri çatmırdı. Onun tərbiyəli, ağıllı və əsasən də qürurlu bir qız olduğuna əmin olduqları üçün elə öz səviyyəsinə və xarakterinə uyğun olan biri ilə dostluq edəcəyinə inanır və günlərin bir günü onları sevindirəcəyinə ümid edirdilər. Son vaxtlar özünə qapanmasını da bununla əlaqələndirirdilər. Qız dostlarına gəlincə isə Aynurun demək olar ki, rəfiqəsi yox idi. Bəlkə də evin tək uşağı olduğu üçünmü, ya nədənsə, çoxluğu sevmir, öz fikirlərini özü ilə bölüşürdü. Bütün bunlar isə onda hardasa eqoistlik yaratmışdı.

Bu eqoistlik onda hələ lap kiçik yaşlarından, iki yaş olarkən anasının yenidən hamilə olduğu bir vaxtda yaranmışdı. Aydınla Simuzər yenidən, ikinci övladlarının olacağı üçün çox sevinirdilər. Həkimlərin dediyinə görə yenə də qız uşağı dünyaya gələcəkdi. Simuzər zarafatına balaca Aynura əli ilə qarına işarə edərək: "Bacın olacaq, Aynur. Adını nə qoyacaq bacının? Oynayarsanmı bacı ilə? Seversən-

mi onu?" dedikdə, Aynur hönkürtü ilə ağlayar, pəltək kimi, "yox, yox, yox! İstəmirəm bacı. İstəmirəm!" deyərdi. Artıq bu söz-söhbət hər gün təkrar olunurdu. Bu barədə söhbət açılsa da, açılmasa da, fərq etməzdi. Hər gün anasının yumru və böyük göbək nahiyəsinə baxaraq, "istəmirəm, istəmirəm, bəbə istəmirəm!" deyə bağırır, qışqıraraq ağlayırdı. İş o yerə çatdı ki, bu iki yaşlı, amma hərəkətləri və naz-qəmzəsi ilə yaşından böyük görünən Aynur bilərəkdən və ya həqiqətən, yeməkdən küsdü, yuxuları qaçdı. Həkim isə ona xüsusi qayğı və diqqət lazım olduğunu vurğuladı. Aydın işdən evə gec və yorğun gəldiyi üçün sevimli qızına vaxt ayıra bilmirdi. Bazar günləri isə Aynur üçün sanki tapıntı olurdu. Demək olar ki, bütün günü Aydının ətrafında dolaşır, ondan aralanmırdı. Simuzərin səhhəti getdikcə pisləşdiyi üçün Aynura yaxşı diqqət etmir, əvvəlki aylara nisbətən, onu qayğıdan kənar saxlayırdı. Bu da həssas qıza ikiqat psixoloji təsirini göstərirdi. Bəzən Aydın işdən evə tez gəlib Simuzəri müayinə üçün həkimə aparırdı. Bu an Aynura elə bil ki, od vururdular. O qədər həssas idi ki, yaxınlarda dünyaya gələcək yeni körpənin sayəsində, elə bil unudulacağını, qayğıdan tam uzaqlaşacağını uşaq zəkası ilə dərk edir, xiffət çəkməyi hərəkətlərindən və simasından açıq-aydın duyulurdu. Onun belə pisniyyətliliyi, az keçmədi ki, həyata keçdi. Simuzəri hamiləliyinin yeddinci ayında güclü ağrılarla xəstəxanaya apardılar. Vaxtsız doğulan uşağın ağ ciyərlərində oksigen çatışmazlığı olduğu üçün, nə qədər cəhd göstərsə də həyata qayıtmaq mümkün olmadı. Əksər qohumlar bu hadisəni, Aynurun bədniiyyətli bir uşaq olması ilə əlaqələndirildilər. Doğrudan da anasının bir neçə gündən sonra xəstəxanadan evə əvvəlki arıq görkəmdə və əliboş qayıtdığını görəndən Aynurun sevincdən gözləri güldü. O gündən sonra iştahası açıldı, əvvəlki şən və gümrəh vəziyyətinə qayıtdı. O, artıq dəqiq bilirdi ki, evin tək övladıdır və bu ailədə valideynləri ondan başqa heç bir uşağı sevə bilməzlər. Aydınla Simuzər onun bu fərqli xasiyyətinə tam bələd olduqları üçün, onun yanında hətta ən yaxın qohumlarının uşaqlarının da nazını çəkə bilmir, onun iti və izləyici baxışları altında, səmimiyyətdən uzaq qaçmağa çalışırdılar. Beləcə, illər ötdü. Aynur istədiyi kimi böyüsə də, xasiyyəti dəyişmədi. Bu xasiyyət, əsasən də eqoistlik onun içində cücərək qol-budaq atdı, onunla birgə böyüyərək orta məktəb illərindən tutmuş, ta bu günə kimi içtimaiyyət arasında onu gözdən və hörmətdən saldı. Ən pisi isə, bu eqoistlik paxıllıq, xudpəsəndlik, təkəbbür, lovğalıq kimi pis insanı keyfiyyətlərə yol açdı. İndi isə onu sevdiyi oğlandan - Elxandan başqa yaxşı anlayan, duyan tapılmazdı. Tez-tez öz hislərinə qapanan bu qız yalnız Elxanın yanında uşaqlaşır, elə bil cildindən çıxaraq, ixtiyarsız səmimi görkəm alırdı.

Gecədən bəri həyəcanlı idi. Demək olar ki, bütün gecəni yaxşı yatmamışdı. Dan yeri sökülər-sökülməz yatağından qalxdı. Yataq otağının pəncərəsini açıb dəridən nəfəs aldı. Sərin, mülayim külək əsirdi. Günəşin şüaları pərdələrə tuş

gələrək sıçrayıb otağa yayılırdı. Təbiətin bu sehirli cazibəsi onun gözəl üzündəki xoşbəxt təbəssümü bir az da artırır. Bu gün Elxanla görüşməli idi. Hər dəfə yeni görüş vaxtı təyin olunduqda Aynur gecəni narahat yatır, səhərin açılmasını səbirsizliklə gözləyirdi.

Elxanla kinoteatrda rastlaşmışdılar. Hər ikisinin incəsənətə marağı onları bir araya gətirmiş, xasiyyətlərinin uyğun olduğunu görüb sonra dostluğa qərar vermişdilər. Sonralar tez-tez elə bu məkanda görüşür, maraqlı filmlər izləyir və bu sahədə fikirlərini bölüşürdülər. Çox keçmədi ki, aralarındakı dostluq münasibətləri məhəbbətə çevrildi. Küsəyən, şıltaq qızın baxışları dəyişdi, böyüdüyünü hiss etdi...

Əvvəlcə vanna otağına keçib yuyundu. Hər dəfə görüşə gedərkən saçlarını fərqli düzümdə bəzədiyi üçün, indi də bir saata qədər vaxt itirərək saçlarını yeni düzümdə səliqəyə saldı. Ən çətini isə geyim seçimi idi. Hələ axşamdan bəri nə geyinəcəyini fikirləşərək ütü masasının üzərində qoyduğu tünd rəngli cins şalvarına və narıncı köynəyinə nəzər yetirdi. Saç düzümünə uyğun gəlmədiyini yəqin etdikdə, başqa bir seçim barədə fikirləşdi. Bütün pal-paltarlarını ələk-vələk etdikdən sonra nəhayət ki, tünd bənövşəyi rəngli bir don seçə bildi. Yatanları oymamaq üçün sakit-sakit evdən çıxdı. Bu həm də utancaqlıq hissindən irəli gəlirdi. Elə düşünürdü ki, onu bu vəziyyətdə, həmişəki sadə günlərdən fərqli evdən çıxdığını görsələr, görüşə gedəcəyini təxmin edəcəklər. Görüşün vaxtına hələ bir saat var idi. Yaşadığı binadan bir az kənarında yerləşən "Zərifə Əliyeva" parkında gəzişərək, tez-tez qol saatına baxır, vaxtın tez ötüb keçməsinə səbirsizliklə gözləyirdi.

Elxan bu gün əvvəlki günlərə nisbətən daha yaraşlıq görünürdü. Səliqə ilə ütülənmiş qara, parça şalvarı və mavi köynəyi onun təzəcə tərəş olunmuş üzünə daha da yaraşlıq gətirirdi. Qara, nazik gödəkçəsini əlində yelləyərək Aynura yaxınlaşdı.

-Salam, əzizim!

-Sabahın xeyir, Elxan! Necəsən?

-Yaxşı... Səni görəndən sonra daha da yaxşı, - dedi və ətrafa göz gəzdirdikdən sonra şıltaqlıqla onun yanağından öpdü.

-Neynirsən? Ayıbdır. Görən olar...

-Görsünlər də... Özgəsi deyilsən ki... Sevgilimi öpə bilmərəm məgər? Axı sevgi azaddır...

Əslində onun bu şıltaqlıqlarından çox xoşlanan Aynur nazla gülümsədi. Qol-boyun parkı xeyli gəzişdikdən sonra taksi dayanacağına tərəf gəldilər. Hər ikisi arxa oturacaqda oturdu.

-Hara gedəcəyik, qardaşoğlu?

-İçəri şəhərə. Metro tərəfə.

Aynurun balaca əllərini əllərinin içində ovuşduraraq gözlərinə, dodaqlarına diqqətlə baxırdı. Xeyli baxışdıqdan sonra Aynur dodaqlarını onun qulağına yaxınlaşdırdı:

-Elxan! - deyər səsləndi.

O, da öz növbəsində asta səslə:

-Ay can! - dedi.

-Nə vaxta kimi belə gizli görüşəcəyik? Mən... - udqundu. - sənsiz çox darıxıram.

-Darıxma, əzizim! - gözlərini yumub, açdı.

-Axır vaxtlar əsəblərim gərginləşib. Evdə də mənim bu halıma görə narahatdırlar. İşdən evə gələndə kimi otağıma çəkilibirəm. Nəyə görə bilmirəm, amma tək olanda daha sakit oluram. Nədənə salonda da qızlarla sözümlə çəp gəlir. Çox səbirsiz olmuşam...

-Səbirlə ol, Aynur. Yaxşı bilirsən ki, anam xəstədir. Yataqdadır. Sağalan kimi sizə elçiliyə gələcəyik. Az qalıb, - onun əlini ovcunun içində sıxaraq dodaqlarını astaca qulağına toxundurdu.

-Eh... Nə deyim? Allah şəfa versin! - Aynur gülümsədi, xumarlanmış gözlərini süzdü.

Taksidən enib uzun, dar dalanla əl-ələ tutub susaraq irəliləyirdilər. Aynur sükutu pozdu:

-Sən də özünə bir iş tapa bilmədin də...

-Söz veriblər. Görək nə olur... Onsuz da təcili iş tapmıyam, - gözləri doldu, dərinə köksünü ötürərək cibindən çıxardığı dərman reseptini ona tərəf uzatdı. - Bir bax, həkim yenə də nə qədər dərman yazıb...

-Aa... Nə oldu? Bəs demişdilər əməliyyatdan sonra daha dərman lazım olmayacaq... - Elə bil dediyi sözə görə bir az utandı. - Necə kömək edə bilərəm? - dedi Aynur.

-Heç necə. Sadəcə kədərini bölüşmək istədim.

Bir az susduqdan sonra Aynur:

-Yaxşı, gəl burada sağollaşaq. İş yoldaşlarımla sənə görüşməsinə istəmirəm, - deyər təkid etdi.

-Görəndə nə olar, ay paxıl... Deyirsən gözləri düşər mə-nə? - Elxan bic-bic gülümsədi.

-Yox! Elə demək istəmədim. Çoxbilmiş, - əlinin ucu ilə onun yanağına zarafatlıca bir sillə çəkdi. -Sadəcə, utanıram. İnşallah, tez bir zamanda nişanlanarıq. O zaman qoy hər kəs bizim necə bir xoşbəxt cütlük olduğumuzu görüb ürəkləri partlasın!

Elxan yenə də bərkdən qəhqəhə çəkərək:

-Ay səni çoxbilmiş... - dedi.

Uzaqdan Bibixanımın Səliməni görəndə Aynur cəld Elxanın qolundan tutub kənara çəkdi.

-Nə oldu? - Elxan onun bu hərəkətinə təəccübləndi.

-İş yoldaşlarımdır. Bizi görməsinlər. Bir az gözləyək. Ötüb keçsinlər...

Hava mülayim olduğu üçün Bibixanımın yaxası açıq olan gödəkçəsinin altından par-par parıldayan brilyant qaşlı boyunbağı, eləcə də yaşından cavan qıvrıq hərəkəti və görünüşü Elxanın nəzərlərindən yayınmadı. - Bu arvad kimdi belə? - arxadan onu diqqətlə süzdü. - Qızıllarına bir bax... - deyər soruşdu.

-Bibixanımdır. O da salonda işləyir. Görməmişdir də... Hər səhər cürbəcür qızıllar taxıb gəlir. Elə bil camaatın taxmağa qızılı yoxdu. Ay canım, bir onu başa salan lazımdır ki, toy aksesuarları ilə gündəlik taxılan aksesuarları qarışdır-

maq olmaz! Qoca qarı! - yenə hirsələnən Aynur ağızını büzdü.

-Nə olub? Niyə belə özündən çıxdın? Belə aydın olur ki, münasibətləriniz yaxşı deyil.

-Yaxşı deyil də sözdü... İnanmazsan bəlkə də, amma bu həqiqətdir ki, onun üzünü belə görmək istəmirəm. Nifrət edirəm ona...

-Axı niyə? Nəyi bölüşə bilmirsiniz? - Elxan onun sözünü kəsd.

-Təsəvvür edirsən, gün ərzində bu insanın oturmağa vaxtı yoxdur. Yaxşı müştəri toplayıb özünə. İmkan vermir ki, cavanlar işləsin. Gözü puldan doymur. Rədd olub getməyi, biz də düz-əməlli işləyib pul qazanardıq.

-Sən heç kimə fikir vermə. Boş-boş işlərə görə özünü nahaq yerə əsəbləşdirirsən. Onu da unutma ki, bu salonda müvəqqəti işləyirsən. Biz evləndəndən sonra elə bilirsen sənə işləməyə icazə verəcəyəm? - Elxan başını silkələdi. - Yox! Elə söhbət yoxdur! Ölməmişəm ki... İşləyib ailəmi dolandıraram, - onu bərk-bərk qucaqladı. - Zər-zibanın içində saxlayacam səni. O qızillərin beş qatından da artığını alaram sənin üçün.

Aynur narazı halda çabalayaraq onun qollarının arasında çıxmaq istədi.

-Necə, hansı pulla alacaqsan, Elxan? Olmaya möcüzə baş verəcək? Fantastik filmlərdəki kimi... - yarızarafat, yarıciddi görkəm aldı. İstəməsə də səsini ucaltı. - Sənin hələ ki, düz-əməlli bir işin yoxdur. Özünüz də kirayədə qalırırsınız. - Elxan onun dediklərindən pərt olsa da, biruzə vermədi.

-Bəli! Həyat möcüzələrlə doludur! Bircə anam tez sağalsın... Görəcəksən ki, sənin Elxanın nələrə qadirdir. Ev də olacaq. Maşın da. İstədiyini hər şey olacaq, darıxma, - dedi.

Aynur elə bil bir az peşiman oldu dediklərindən. Onun boynuna sarılıdı. Gözlərinin içinə baxaraq sanki "Mənə heç nə yox, sən lazımsan" demək istədi. İşdən sonra görüşəcəklərini deyib ayrıldılar.

Axşam tərəfi Elxan onu qarşıladı. Əlbəttə ki, Aynurun dediyi kimi, bir az kənarında. Uzaqdan xoşbəxt görünən cütlük, həqiqətən də xoşbəxt idi. Səmimiyyətsiz sevgi mümkün deyil. Amma yenə də narazılıq... Aynurun narazı siması və söhbətləri... Elxan bezməmiş olsa da yenə də onu dinləyirdi. Düşünürdü ki, Aynurun ondan başqa emosiyalarını boşaldacaq, əsəblərini soyuda biləcək insan elə özü idi. Dözdü hər şeyə. Əslində, sevginin gözü kor olur. İnsan ideal görünür. Aynur yenə də əsəbi idi. Elxan bilirdi ki, Aynur yenə də o "zər-zibalı" qadınla mübahisə edib. Başqa mövzu ola da bilməzdi. Söhbətlər ordan-burdan olsa da, kazinodakı ruletkanın oxu sonda gəlib Bibixanımın üzərində dayanırdı. Aynurun nə udan, nə də uduzan olduğu bəlli deyildi. Elxan hirsələnirdi. Hətta bu səhərki söhbətdən sonra əsəblərini cilovlaya bilməyərək, birbaşa Aynurla birgə salona gedib o qadına "Nə istəyirsən mənim sevgilimdən?" demək

istəsə də, son anda dayanmış, Aynurun rüsvay olmasından qorxmuşdu. Bir də kimin haqlı, kimin haqsız olduğunu bilirdi. Aynurda da günah ola bilərdi.

Aynurun narazı simasından əhvalının pis olduğu açıq-aydın hiss olunurdu. Saçları dağılmış, gözlərinə çəkdiyi qara sürmə ətrafa yayılmışdı. Qaşlarını çataaraq:

-Salam. - dedi.

-Birtəhər görünürsən. Xətrinə dəyən olmayıb ki?

-Bu qoca köpək ölsəydi, hamının canı qurtardı...

-Yenə nə olub? Anan yaşında qadındır. Sən axı özünü niyə onunla müqayisə edirsən? Bir özünə də bax, ona da. - deyərək Elxan gileyləndi.

-Söhbət mənim ondan yaxşı, ya da pis olmağımdan getmir!

-Bəs nədən gedir? Nəyə görə mübahisə edirsiniz?

-Heç... Yenə də sözümlər çəp gəldi. Mənə nə desə yaxşıdır...

-Nə? - Elxan sual dolu gözlərini onun ağızına zilləmişdi.

-Yaxşı qız olsaydın, ərə gedərdin. Yaşın iyirmini keçib, heç istəyənin də yoxdu. Belə dedi. - sözünü bitirərək bilməyən Aynur uşaq kimi ağladı.

Elxanın gülüşünün səsi dalanda əks-səda verdi.

-Bax, görürsən... Günah sənin özündədir! İmkan yaratmadın ki, məni yanında görsünlər... O zaman bilərdilər ki, səni necə oğlan sevir...

-Lazım deyil. Qoy cəhənnəm olsunlar!

-Belə olmaz, əzizim. Ağlama. O, kimdir ki, sən onu dediyi sözlərə görə ağlayırsan? Darıxma. Sabah düz salonun qarşısında onun dərslərini verərəm.

Aynur göz yaşlarını silərək burnunu çəkdi. Özünü toparlayaraq:

-Yox! Lazım deyil, qurban olum. Əsəbləşmə. Bax, daha ağlamıram, - deyərək iri, mavi gözlərini onun qara, parıltılı gözlərinə zillədi.

Yenə də Nizamı kinoteatrı tərəfə getdilər. Elxan onu kinoya aparacağına söz vermişdi. Kinoteatrda Adil Azayın "Xəlvətdə qalmış müdrik" sənədli filmi nümayiş olunurdu.

***

Hərbi xidmətdən qayıdandan sonra İlkin Bakıda qərar tuta bilmədi. Bir tərəfdən işsizlik, o biri tərəfdən də soyuq və qərribə xasiyyəti bu şəhəri gözdən salmışdı. Ailəsini çox sevirdi. Atasının içki düşgünü olması, anasının isə əziyyətlə işə gedib-gəlməsi onu üzürdü. "Bəsdir də, ay ata. Nə vaxta kimi içəcəksən? Sənə görə heç bacıma da elçiliyə düşən olmayacaq bu qarıya. Heç mənə də qız verməzlər heç bir ailədən, bilsələr ki, atam içki düşgünüdür" - deyərək tez-tez əsəbiləşər, İmranla mübahisələri düşərdi. Sonra isə dediklərinə tez peşiman olar, nədənsə atasına bir az yazığı da gələrdi.

Dostu Səlim uzun müddət idi ki, Ukraynada yaşayırdı. İlkinin də planı oraya - Səlimin yanına getmək, bir müddət işləyib yaxşı pul qazanmaq, sonra isə vətənə dönüb ailə

qurmaq idi. Həm də ki, babasından qaldığı var- dövlətdən, yəni, qızıllardan xəbərdar idi. Buna görə dolanışq barədə çox da fikir eləmir. Bahara elçi gəlib, gəlin köçürdükləri vaxt da İlkin evə gələ bilmədi. Bir sözlə, yeganə bacısının toy məclisində iştirak etmək ona nəsihət olmadı. Bu da işi ilə əlaqəli oldu. Yaşadığı Donetsk vilayətində şaxtada işləyirdi. Ciddi iş rejimi olduğu üçün heç cür gəlib toyda iştirak edə bilmədi. " Görünür qismət deyilmiş. Nə fərqi var... Toy olmasın, başqa bir gün olsun. Siz sağ, mən salamat. Gələcəyəm, mütləq gələcəyəm. Xeyirli olsun. Əsas özünü fikir verin" - telefonla danışarkən belə demişdi onlara İlkin. Amma bu şəhərdə yaranan ciddi qalmaqaldan, ixtişaşlardan, özünün də bu hadisələrlə bağlı çətinliyə düşdüyündən heç vaxt valideyinlərinə demir, onları üzümək istəmir. Heç özü də istəməzdi belə olsun. Amma hadisələr elə cərəyan etdi ki, nəinki onun, eləcə də burada yaşayan bütün dinc sakinlərin günü, necə deyirlər, göy əskiyə büküldü.

İlkin uzun müddət idi ki, Səlimin evində yaşayırdı. Səlim burada yoldaşı və oğlu ilə yaşasa da İlkin onlara heç bir maneçilik törətmirdi. Əksinə, Səlimin yoldaşı onunla nəzakətlə davranırdı. Elə bil ki, onu ailənin bir üzvü hesab edirdi. İlkin bu nəzakətli davranışdan utansa da öz növbəsində o da bu ailəyə hörmətlə yanaşırdı. Əslində, özü üçün başqa bir mənzil kirayələyə bilərdi. Amma bu ailəyə son dərəcə isinişdiyindən, eyni zamanda burada qalıb onların yerini dar edə bilən ifadələr işlədərkən Səlimin "Yaxşı da, bu olmadı ki... Biz dostuq, dost dosta gərək həmişə kömək olsun. Bir də ki, qərib yerdi. Bu rusların, xaxolların da ki, ayıq günü olmur. Gedib başını istəmədən bir cəncələ salarsan. Hələ ki, burada - bizimlə qal. Sonrasına Allah kərimdi. Görək nə olur", - dedi məzəmmətli sözlərdən sonra, özü də elə onlarla birlikdə yaşamağı üstün tutmuş, özünə məsləhət bilmişdi. Amma bir gecə baş verən hadisə onu Səlimin evindən köçməyə vadar etdi.

-Deməli, gedirsən? - Səlim kinayə ilə soruşdu.

-Hə, Lena özü dedi. Dedi ki, biz bir yerdə qalmalıyıq. Mən mütləq getməliyəm, başa düşürsən? - İlkin sakit-sakit danışır, nə isə izah etməyə çalışırdı. Ona aid olan əşyaları, pal-paltarları çamadana yığırdı.

-Hə, səni yaxşı anlayıram. Amma başqa cür də ola bilərdi. Sən tələsirsən... - dedi Səlim.

-Necə başqa cür? Mən bu işi görmüşəm. Səhv etmişəm, etməmişəm, bunu dəqiq deyə bilmərəm, amma bu işi görmüşəm. İndi onun yanında olmalıyam...

-İlkin! Fikirləş, gec deyil. Unutma ki, o, azərbaycanlı deyil. Onlar belə şeylərə vərdis ediblər. Sən vətənə - Bakıya da dönə bilərsən. Yoxsa, bu xəmir çox su aparacaq. Bağlanıb qalacaqşan burda. Bəs atan, anan, onların arzuları necə olacaq? Səni bu şəhərə mən dəvət etmişəm. Burada qalıb evlənsən, onlar məni qınayacaqlar.

-Bu, mənim həyatımdı, özüm cavabdehəm. Sən heç nəyə görə narahat olma. Bu vaxta qədər əziyyətimi çox çəkmişəm. Sağ ol qardaş! - Qapını örtüb, pillələri aşağı endi.

Aşağıdan Səlimin eşidəcəyi uca səslə: - Səhər işdə görüşərik inşallah! - dedi.

***

Elxan asta addımlarla içəri keçib ayaqqabılarını soyundu. Evdəki sakitlikdən anasının yatdığı hiss etdi. Mətbəxə keçib pəncərəni açdı. Əvvəlcə bir siqaret yandırdı. Sonra isə soyuducudan yeməklə dolu kiçik qazanı götürüb isitdi. Səhərdən bəri stolun üstündə yığılmış bulaşq qab-qacağa baxıb köksünü ötürdü. Yeməyini yedikdən sonra bulaşq qabları yuyub səliqə ilə dolaba düzdü və otaqları səliqəyə saldı. Səs-küydən Fəridə yuxudan oyandı.

-Ay Elxan, gəlmisən?

-Hə, ana. Evdəyəm. Yemək hazırlayım sənə? - mehribanlıqla soruşdu.

-Yox, qurban sənə. Yemişəm.

-Necəsən? Özünü necə hiss edirsən?

Əslinə qalanda əhvalının günü-gündən pisləşdiyini hiss edən Fəridə oğlunun üzülməməsi üçün ağırlarını biruzə vermirdi.

-Şükür. Babatam.

-Yaxşı ol, ana! Nə isə istəyirsənsə de. Çəkinmə. Sabaha nə bişirim sənə üçün? Ürəyindən hansı yemək keçir? - deyən onun yatağına yaxınlaşaraq əyilib nəvazişlə yanağından öpdü.

Fəridə də öz növbəsində onun öpüşünə cavab verərək:

-Çox sağ ol, bala. Heç nə istəmirəm. Elə də sən deyən iştaham yoxdur. Sən narahat olma. Fərq etməz. Hansı yeməyi hazırlasan, elə onu da yeyəcəyəm. Solmazın da evdə bir az işləri var. Bayaq zəng vurmuşdu. Səni də soruşurdu. Deyir ki, Elxan de, çox özünü yormasın. Gəlib özüm evəşiyin səliqəsi ilə məşğul olaram. - dedi.

-Eh! Vallah xalanın tez-tez gəlməsini də istəmirəm. Həm narahat olur. Həm də... Həm də o qədər sual verir ki, adam istiyir başın götürüb evdən qaçsın.

Fəridə yadına nə isə düşmüş kimi diqqətlə ona baxaraq:

-De görüm iş tapa bildinmi?- soruşdu.

-Yox! Bu gün də bütün saatlarımı iş axtarmağa sərf etmişəm. Söz veriblər. Görək nə olur...

-Yaxşı olar, inşallah. Bu ayın kirayə pulunu vermişik?

-Hə. Narahat olma. Gələn ayın axırına kimi də Allah kərimdir. O vaxta qədər bir iş taparam.

Dərindən bir ah çəkərək ayağa qalxdı. Fəridənin ağ saçlarını sıgallayaraq asta səslə soruşdu:

-Axşam yeməyindən sonra dərmanlarını qəbul etmişən?

-Hə. İcdim dərmanlarımı.

-Elə isə yat, ana. Gecən xeyirə qalsın.

-Gecən xeyirə.

Ətəyi azacıq aşağı sallanan yorğanı yuxarı qaldırıb onun üstünə sərdi. Aşağı əyilib bir daha yanağından öpdü və işığı keçirərək öz otağına keçdi.

Çarpayıda uzanıb hər iki əlini boynunun arxasına keçirən Elxan əlaqədarlıq otağında gözlərini tavana zilləyərək fikirləşirdi. Anasının xəstəliyi onu çox üzürdü. Həyatının

bu cavan yaşında çox kasıb yaşamaqları onu bezdirirdi. O da əksər dostları kimi yaxşı yaşamaq istəyirdi. Aynurun kədərli baxışları, göz yaşları gözünün önündən keçdikcə ürəyi sızıldayırdı. Axı hansı pulla onlara elçiliyə gedəcək? Necə nişan taxacaq? Onu hansı evə gətirəcəkdi? Kirayədə qaldıqları bu təmirsiz, darısqal evəmi? Hər gecə bütün bunları düşündükcə əhvalı daha da pisləşir, ümüdləri qırılırdı. Bir anlıq xoşbəxt uşaqlıq illərini xatırladı. Göz yaşlarını saxlaya bilməyib öz-özünə danışmış kimi hıçqıraraq pıçıldadı: "Ata! Axı sən sağ olsaydın, mən bu qədər əziyyət çəkməzdim. Niyə getdin? "Mənim üçün vətənimin azadlığı hər şeydən üstündür", - deyib getdin. Bəs nə oldu? Niyə sağ qayıtmadın? Məni uşaq ikən atasız qoydun. Arzularım içimdə boğuldu. Nə vətən qayıtdı, nə də sən... Həyatımın ən xoş anları, xoşbəxtliyim sənəninlə birgə keçirdiyim günlərdə qaldı. Sən ölənin günü arzularım sənəninlə birlikdə torpağa gömüldü, ata!"

Göz yaşlarından islanmış yastığı üzünə sıxaraq hönkürtü ilə ağladı.

***

Elxan Aynurla az-az görüşməyə qərar verdi. Həm maddi problemləri, həm də vaxtın onun ziyanına işləməsi onu üzürdü. Demək olar ki, hər gün iş üçün ora-bura baş çəkirdi. Fəridə də sağalmağa bilmirdi. Elə bil xəstəxanada ona elə iynələr vurmuşdular ki, yenidən oraya qayıtsın. Səhhəti günü-gündən pisləşirdi.

Elxanın həyatının gözəl çağları çox pis zəmanəyə düşmüşdü. Şəhərdə işsizlik baş alıb gedirdi. "Kim harda tapdı yedi" kimi idi həyat. Bəzən, bəzi Azərbaycan ailələrinə əvvəllər "rus kimi yaşayanlar" adı verirdilər. Yəni, səmimi, soyuq-qanlı, sakit, sabahın dərdini çəkməyən. Axı Azərbaycan qayda-qanunları bir az sərt idi. Özündən əvvəl ailəni, nəslini, övladlarının gələcəyini düşünməlisən. Hər mövsüm hazır olmalısən. Ailədə narazılıq olmaz. Çox işləyib qısa azuqə toplamalısən. Nə bilim, keçmiş unutmamaq şərti ilə (Şərqsayağı) həm də irəli addım atmaq, inkişaf etməlisən. Bir sözlə, sırf azərbaycanlı kimi yaşamaq, uzağı görməlisən. İndi isə vəziyyət eləydi ki, demokratik bir ölkənin əksər vətəndaşları ixtiyarsız "rus kimi yaşayanlar" - yəni, bu günə yaşayanlar silsiləsinə aid olmuşdular. Elxan hətta gündəlik problemlərini də həll edə bilmirdi. Borc xirttəyə çıxmışdı. Hər dəfə məktəbdə müəllim işləyən əziz dayısının yanına getməyə daha üzü də gəlmirdi. Nə qədər borc almaq olar? Bəs qaytarmaq necə... Bunları düşünəndə dəli olurdu. Pul qazanmaq bir tərəfə, üstəlik evin fiziki işləri də Elxanın üstündə idi. Xalası arası gəlib əl yetirmiş olsa da, yenə yükün böyük hissəsi onun üzərinə düşürdü.

Bezmişdi hər şeydən. Amma anası üçün, sevdiyi qız üçün yaşamağa məcbur idi. İndiki vəziyyəti onu çox sıxırdı. O da Aynur kimi ailənin tək övladı idi. Amma onun kimi şıltaq deyildi. Bəlkə də buna səbəb ailə vəziyyətlərinin fərqi, onun həddindən çox duyğulu və diqqətli olması, böyüdüyü mühit, ya da oğlan uşaqlarına xas olan ciddiyət idi. Güclü yumor hissi var idi. Hələ bir neçə dəfə aktyor olmaq istəyi də keçmiş-

di könlündən. Orta məktəbi bitirdikdən sonra fikrində qətiyyətli olduğunu güman edib, sənədlərini İncəsənət İnstitutuna təqdim etsə də uğursuzluqla üzləşib fikrindən döndü və hərbi xidmətə yollandı. Əvvəllər yaxşı, imkanlı yaşamağı indi onun hər bir hərəkətindən, lovğalığından duyulurdu. Bu günü isə həzm edə bilmirdi. Əsasən də qohumların onlardan uzaq düşməsinə heç cür qəbul edə bilmirdi. Atasının sağlığında xoş münasibətlərə can atan, onlardan nə isə uman qohumlar, indi uzaq düşmüşdülər. Bunları düşünəndə Elxan çox pis olur və insanların çox şeyi insanlıq yox, məhz maddi durumla ölçdüyünü fikirləşirdi. O da öz növbəsində inciyir, axtarmır, amma xeyirdə və şərdə qohumlarla üz-üzə gəldikdə isə düşündükləri unudulur, üzü gülür və "Yadlardan nə qədər doğmalığ görsək də, sonda, yenə də adamın dərdinə yanan elə doğmalardır", fikriylə özünü qınayırdı. Onsuz da sosial şəbəkələrin sürətli artımı dövründə ümumiyyətlə, qohumlar, dost-tanışlar arasındakı soyuqluğun yarandığını bilirdi və bu onu çox məyus edirdi. Qohumlar artıq demək olar ki, "facebook" vasitəsi ilə bir-birləri ilə hal-əhval tutur, doğum günlərini də internet vasitəsi ilə təbrik edirdilər. Bu, milli dəyərlərə xələl gətirmiş olsa da, belə idi və normal bir vəziyyətə gəlib adılmışdı. Bu minvalla bir neçə ildən sonra yas mərasimlərinin keçirilməsi də ləğv oluna bilərdi. Elə buradan - Facebook səhifəsindən ölü yiyəsinə, və ya yaxınına virtual olaraq başsağlığı veriləcəkdi. Bax, Allah bu milləti o gündən qorusun.

Elxanın xarici dil qavramaq qabiliyyəti də güclü idi. Demək olar ki, hələ orta məktəbdə ingilis dilində sərbəst də olmasa, yaxşı danışmağı bacarırdı. Hərbi xidmətdən qayıtdıqdan bir müddət sonra yaxın dostu Raufun vasitəsi ilə Bakıdakı Xarici Səfirliklərin birində sürücü kimi işləməsi, təcrübə sayəsində bu dildə danışmaq qabiliyyətinin daha da güclənməsinə səbəb olmuşdu. Bu iş ona çox şeylər öyrətdi. Diplomatlarla işləmək, hərbi xidmətdə qulluq etməkdən də çətindir. Onlar qəliz olduqları üçün insanı sanki həyat üçün formalaşdırırlar. Amma hər kəs onlarla əməkdaşlıq edib, hər şeyə tab gətirə bilməz. Əmək haqqı yüksək olduğu qədər, məsuliyyəti də böyükdür. Ən əsası isə, insanın təcrübəsi artdıqca bərkiməsidir. Elə bil ki, "maskalı" olur buradakı birinci tərəf. İstənilən anda gülüb, ağlamağı bacarırlar. Hissləri özlərindən fərqlidir. Onlarla dostlaşmaq olmaz, hətta özləri buna bilərəkdən şərait yaratmış olsalar belə... Loru dildə desək, ağlayan da ağlamalı, güləndə də ağlamalısan. (Yəni həmişə ciddi formada qalmaq.) Və gördüyünü gözələrinə möhürləməlisən. Bu mümkün deyilsə, şahidi olduğun hadisənin daha bir şahidi - baş verənləri görüb, bildiyinə əmin olan biri var idisə, o zaman susmaqdan başqa çıxış yolu yoxdur. Əks halda işinlə yanaşı çox şeyi itirə bilərsən. Məsələn, səni ciddi nəzarətdə saxlayacaqlar ki, bu da məhkumluğa oxşar bir şeydir. Əksər, əsasən də psixi xəstəliklər məhz qorxu hissindən (panika qorxusu) yaranır. Öz istəyinlə ərizə yazıb işdən getməyini istəsən belə, xeyri yoxdur. Sənin istəklərini dinləyən kimdi... Ərizə vərəqini cirib tullayacaq, heç səndən işdən niyə uzaqlaşmaq istədiyinin səbəbini soruşmadan, sənin kimi işçiyə

böyük ehtiyac olduğunu və səni itirmək istəmədiklərini deyəcəklər. Halbuki, sən azad bir məhbussan. Ümumiyyətlə, bütün bunlar pis deyil. Həm də belə yerdə işləmək adi adama qismət olmur. İnsan bərkiyir, həyat imtahanlarından keçir, toplanan təcrübələrlə irəliləyir doğru daha möhkəm addımlar ata bilir. Elxan məhz bu üzdən bərkdən-boşdan keçmişdi. Anasının xəstəliyi ilə bağlı tez-tez işdən icazə alması, yuxusuz gecələr keçirdiyi üçün tez-tez işə gecikməsi, xarakterindəki qürur hissi və eyni zamanda gərgin olduğu üçün yerli işçilərlə arasındakı qalmaqla (ciddi iş rejimi hökm sürən bir idarədə bütün bunlar güzəşt olunmayacaq dərəcədə səhvələr idi) işdən qovulmağına səbəb olmuşdu. Bəlkə də yerli və xarici işçilərlə aralarındakı xoş münasibəti saxlaya bilsəydi, hər şey olduğu kimi qala bilərdi. Baxmayaraq ki, davranışın sənə qarşı olan rəftara uyğun olmalıdır, amma iş rejimində əksəriyyətlə xoş münasibətdə olmağa məcbursan. Axı bu günün sabahı da var... İnsan həmişə eyni vəziyyətdə, səlahiyyətdə qalmır. Enə də bilər, ucala da... Zirvələrə qalxdığı zaman elə zirvədə olacaq. Endikdə isə ancaq geridəki illərdə ətrafdakılarla xoş davranışı və münasibətləri onu yenidən zirvəyə qaldıra bilər. Elxan isə bunları düşünməmişdi. Təkəbbür və lovgalıq ona heç də ucuz başa gəlmədi. Bu illər ərzində ona qalan ən bahalı restoranlarda (əlbəttə, öz hesabına yox) nahar etməsi, samballı insanlarla görüşdən sonrakı təəssüratlar, xarici dövlətlərə səfəri, bayram günləri gəzməli-görməli yerlərdə olması, yaxşı yaşaması və ən əsası isə həyat təcrübəsi toplaması olmuşdu. Oradan uzaqlaşdırıldıqdan sonra isə, iş tapmaq müşkül bir məsələyə çevrildi. "Səfirlik" adının ağır səslənməsi, ya da hansı isə başqa səbəblərdən "Sivi"ni nəzərdən keçirdikdən sonra onu narazı halda diqqətlə süzürdülər... Amma o, sənə göstərir, dövlət işləri ilə yanaşı, özəl müəssisələrə də müraciət edirdi. Əslində, ingilis dilini bildiyi üçün ona hər bir uyğun məkanda yaşıl işiq yana bilərdi. Məsələn, xaricdən gələn turistlərə bələdçilik etmək, və ya şəhərin istənilən beş ulduzlu otelində iş tapmaq... Nədənsə alınmırdı, elə bil bütün çörək qapıları onun üzünə bağlanmışdı. İş üçün həтта "qul bazarı"na kimi gedib çıxmışdı. Həmin gün heç yadırdan çıxmırdı. Əhvalat belə olmuşdu və yaddaşında pis bir iz qoymuşdu...

...Sürətlə şütüyən maşınlardan biri yolun kənarında dayandı. Başını pəncərədən əşiyə çıxaran sürücü barmaq işarəsi ilə səkidə dayanmış bir necə kişini yanına çağırırdı. Bir az söhbət etdikdən sonra iki nəfər maşına əyləşib getdilər. O biriləri isə narazı görkəmdə geriye qayıdaraq səkidəki ağ, hündür divara söykənərək gözlərini yola dikmişdilər. Burada hər yaş təbəqəsinə aid kişiler var idi. Geyimləri o qədər nimdaş idi ki, bir baxan bir də dönüb baxmaq istəməzdi. Bu məkan Zabrat dairəsi adlanırdı. Bağ evlərinə gədən yol...

Sona qədər sümürdüüyü siqareti yerə tullayan Elxan küreyindən aldığı qəfil zərbədən yıxılmamaq üçün özünü zorla toparladı. Yaşlı bir kişi:

-Qaçqan, siqaretindən olar? - deyər ucadan soruşdu.

-Olar. Bunu sakitcə də soruşmaq olardı, - Elxan siqaretini tanımadığı adama sarı uzadaraq aşağı əyilib şalvarının etəyini təmizlədi.

-Kimsən? Burda nə işin var səninin? - kişi soruşdu.

-Allah bəndəsi. İş üçün gəlmişəm. - dedi Elxan.

Ağarmış, səliqəsiz saçları alınının üstünə tökülmüş kişi ağzındakı beş-altı dişini nümayiş etdirirmiş kimi ucadan qəhqəhə çəkdi. Elxanın gödəkcəsinə, ütülü şalvarına, təmiz ayqqabılarına və səliqəli saç düzümünə diqqətlə baxdı.

-Nə iş? Bizi dolamısan, yoxsa özünü? Bura qul bazarıdır. Bizim məkan! Sən deyəsən doğru ünvana gəlməmişən. - dedi.

-Yox... Səhv gəlməmişəm, dayı, - Elxan bir az ürəkləndi. - Vəziyyətim çox pisdir. İş axtarıram, - utancaq halda dediyi sözlərin kiminsə eşidib-əşitməməyindən arxayın olması üçün ətrafa baxdı.

-Bu dəqiqə rədd ol burdan! Bizim çörəyimizə şərik olmaq istiyirsən? Bu məkan bizimdir! Get özünə başqa yerdə iş axtar, - qoca bərəlməmiş gözləri ilə hirsli-hirsli onun üstünə şığıdı.

Addımlarını yavaş-yavaş geriye atan Elxan hər iki əlini yuxarı qaldıraraq:

-Onsuz da qanım qaradır. İti kimi qapmağa adam axtarıram. Sən də hardan peyda oldun? - səsini qaldırdı. - Bir üst-başına bax... Gör nə gündəsən... Dediğin sözlərinə görə yarıdan, başından utan. Mən cavanam. Burda olmağıma haqqım var hardasa... Övladların sənə bir qarın çörək versəydilər, indi sən qul bazarında olmazdın, - qışqırdı.

Qocaya elə bil od vurdular. İti addımlarla Elxana tərəf yüyürüb hər iki əli ilə onun yaxasından yapışaraq möhkəm silkələdi:

-Sən bilsən ki, mənim övladlarım kimlərdir, necə adamlardır, belə danışmazsan. Mən öz zəhmətimlə onları oxutdurmuşam, - barmaqlarını az qala Elxanın gözlərinə soxmaq istədi. - Bu qabarıllıqla onlara çörək yedizdirmişəm. Düzgün tərbiyə etmişəm. İki oğlumun ikisi də ali təhsillidir. İndi sən kimin küçüyün biri gəlib mənə ağıl vermək istəyir?

-Eh... Çək əllərini görüm. Nə yapışmısan yaxandan? - Elxan qocanı kənara itələyərək caynağından xilas olmuş kimi dərindən bir nəfəs aldı.

-Ay gəda... Niyə dalaşırırsız? Nə işin var kişiyə? - kənardan boz kostyumda, görünüşündən yüksək iş adamına bənzəyən orta yaşlı bir kişi mübahisəyə müdaxilə etdi.

-Mən gəda deyiləm. Sözlərinizə diqqət edin, - Elxan hirsəlndi. - İşləmək üçün bura gəlmişəm. - dedi.

-Hə? Çox yaxşı. Neçəyə çıxırısan?

-Nə?

-Deyirəm gününə neçə manatdan fəhləlik edirsən? Bizim bağda bir-iki günlük iş var. Ona görə soruşdum.

-Hə, anladım. - Elxan gözlərini döyə-döyə o tərəf-bu tərəfə baxdı. Buradakı qiymətlər barədə heç bir məlumatı

yox idi.

Bayaqdan bəri söhbəti dinləyən qoca irəli atıldı.

-Mən iyirmi beş manatdan gəlirəm. Başına dönüm. Dərman almalyam. Növəm xəstələnib zavallı. Neçə gündür ki, işim də yoxdur...

Elxan üzünü qocaya tutdu:

-Ay kişi, burnunu niyə soxursan? Görmürsən ki, mənimlə danışıq, - qışqırdı.

-Yaxşı, dalaşmıyın. De görüm, daydayın kimdi?

-Nə? - Elxan ona ünvanlanan sualdan özünü itirdi - Nə dayday? Burda da dayday lazımdır?

-Bəs mən sənə kimin adamı olduğunu, evimə kimi apardığımı bilməliyəm, ya yox? Bəlkə sabah həyətimdən nə isə yoxa çıxdı? Bilməliyəm də sən kimsən. Ha-ha-ha... Zarafat edirəm. Əslində sizinlə bağlı bir işim yoxdu. Səsküyə gəldim.

Elxan başını aşağı salıb heç bir söz demədən oradan uzaqlaşdı. "Zəiflərlə məzələnirləmiş" düşündü.

Bu gün də özünə bir iş tapa bilməyən Elxan kor-peşman geriye, yaşadıkları məhəlləyə tərəf qayıdırdı. İçəri keçməzdən əvvəl bir siqaret yandırdı. Evə getməyə çox utanırdı. Anasının hər gün "İş tapa bildinmi?" sualından həm bezmişdi, həm də utanırdı. Sonuncu siqaretini də yandırıb görməmiş kimi nəfəsinə çəkdi. Əlini cibinə uzadıb sonuncu manatına baxdı. Dərindən bir ah çəkərək "Bəlkə yenə də dayımın yanına gedim... Yenə ondan borc pul istəyim..." - deyərək düşünərək iti addımlarla irəlilədi. Ən çətin anlarında az da olsa dayısına arxayın olur, onu əliboş qaytarmayacağına ümid edirdi.

Dərs saati idi. Azca aralı qapıdan içəri baxdı. Dayısı yenə nə barədə isə məruzə edirdi. "Pis övlad valideyinlərinin başını həmişə aşağı edər, ailəyə ağrı-acı gətirir. Pis övlad ailə üçün ləkədir. Övladın pis olmasına görə kimi qınamaq lazımdır? Valideyinləri? Bəlkə də hə, bəlkə də yox. Axı uşağı valideyinlər tərbiyə edir. Məsəl var ki, nə tökərsən aşına, o da çıxır qaşığına. Deməli, günah ailənin özündədir. Ailənin daxilində baş verən problemlər uşaqların psixologiyasına pis təsir göstərir. Onların tərbiyəsinin pozulmasına gətirib çıxarır. Hər bir ailədə problem olur. Bəli, şüurlu insan sadə həyat təzi sürə bilməz. Məgər həyat təkcə yeyib-icmək və yatmaqdan ibarətdir? Yox! Həyat keşməkeşlərlə doludur. Bu çətinliyi adlamaq üçün səbrli olmalısın. Həyatın çətinliklərinə sinə gəlməlisən. Səbrli olsan, qalib olacaqsan. Unutmayın ki, hər bir elmin əvvəlində helm durur!"

Zəng çalındı. Uşaqlar Zakir müəllimin son sözünü bitirməsinə imkan vermədən ildırım sürətilə sınıfdan çıxdılar.

-Bircə demə ki, yenə də pula ehtiyacın var, - Elxanın qapının ağzında dayandığını gören kimi Zakirin ilk sözü bu oldu.

-Anamın canı üçün dayı, bax indicə qul bazarından gəlirəm. İnan ki, orda da iş tapa bilmədim. Özüm cəhənnəmə, dərmanlara pul çatdırmaq olmur.

-Yaxşı, bəs mən nə etməliyəm? Mənim də bir sürü kül-

fətim var. Özün də görürsən, - əlini sinif otağındakı partalara tərəf uzatdı, - müəllim adamam. Quru maaşa baxıram. Bacıma canım da qurban. Amma məsəl var, deyir əvvəl evimin içi, sonra da çölü. Bir özün fikirləş də. Ağıllı oğlansan. Mən uşaqlarımın boğazından kəsib sənə necə pul verim? Heç kimin evinin çirağı başqa bir evi işıqlandıra bilməz. Odur ki, oğlum, sən bizə arxayın olma. Çalış özünə bir iş tap.

-Dayı, söz verirəm ki, daha sənə heç vaxt pula görə narahat etməyərəm. Bir də ki, borc istəyirəm də, özüm ölüm, qaytaracağam, - sağ əlini üzünün sol tərəfinə vurdu, nədən-sə dayısının yanında onu həmişə uşaq şıltaqlığı tuturdu.

Əsəblərini cilovlamağa çalışsan Zakir stolun üstündəki su qabından stəkana süzdüyü suyu hirsli-hirsli birnəfəsə başına çəkdi. Ayağa qalxaraq sanki şagirdləri ilə danışmış kimi əllərini yellədi.

-Ay bala! Nə vaxt aldığı pulu qaytarmısın? Elə bilirsən elədiklərin qulağıma çatmır?

-Hansı elədiklərim? - Elxan qaşlarını çatdı. Yavaş-yavaş ürəklənərək bir az önə, dayısına tərəf yaxınlaşdı.

-Kimlərdən borc pul almısan, hamısı gəlib qulağıma çatıb. Nə qədər qohum-tanışdan pul istəmək olar? Ayıbdır axı. Adımız-sanımız var. Niyə camaatın yanında bizim nəslin başını aşağı salırsan? Atan mərd oğlan idi. Sən kimə oxşadın axı?

-Vallah, məni qınama. Evə pul çatdırmaq olmur. Ərzaq, dərmanlar, bir tərəfdən də ki, evin kirayə pulu...

Elxan sözünü bitirməmiş Zakir bərkədən qışqırdı.

-Bax bu söhbətdə dayan! Hökumət sənə yataqxanada bi-rotaqlı ev vermişdi. Hanı o ev? - əllərini ölçərək. - De! De görüm hanı, - qışqırdı və Elxan nə isə demək istəyərkən sözünü kəsdi. - Satdın! O cür rahat evi satdın. Məgər o evi sənə satmaq üçün vermişdilər? İndi də kirayə pulunu bəhanə edib pul dilənirsən...

-Eh... Hər dəfə gələndə bu söhbətlər təkrarlanır. Dayı, sənə dediklərin keçmişdə qaldı. Amma mənə indi pul lazımdır. Başa düşürsən? Evə çörək almağa pulum yoxdu...

Elxanın dolmuş gözləri dayısının ürəyini bir az yumşaltdı. Bayaqdan bəri dil-dil ötən Zakir əllərini belinə qoyaraq sinif otağında irəli-geri addımladıqdan sonra keçib yerində əyləşdi və üzünü ona tutub:

-Oğlum, unutma ki, biz çətin şəraitdə yaşayırıq. Qaçqınlıq. Sağ olsun hökumətimiz ki, bizə yardım edir. Qaçqın olduğumuz üçün hər ay bizə az da olsa çörək pulu ayırır. - dərindən bir ah çəkərək. - Allah erməninin evini yıxsın! Gül kimi torpaqlarımızdan bizi didərgin saldılar. Elə bil torpaqlarımızla birgə bərəkətimiz də getdi, - dedi və cibindən iyirmi manat çıxarıb ona tərəf uzatdı.

-Sağ ol, ay dayı. Bir dənəsən. İş tapan kimi birinci sənəndən aldığı pulları qaytaracağam.

Sevincək halda sağollaşmaq istəyərkən:

-Bayaqdan pişik kimi dayanıb sözlərimi dinləyirdin. Pul gören kimi aradan çıxırsan? - deyərək Zakir gileyləndi. Şə-

hadət barmağını silkələdi. - Bax, Elxan! Ölənlərin goruna and olsun ki, bir də pula görə yanına gəlsən, heç üzünə baxmaram. Mənə arxayın olma. Çalış özünə bir iş tap.

-Nə edim? Məgər pula görə kiməsə ağız açmaqdan xoşum gəlir? Görünür qismətimdə kasıbçılıq var imiş. Ya da ki, zəmanə dəyişib...

-Zaman dəyişib deyər, zamanı günahlandırılar ən aciz insanlardır. Özümüz həyatımıza zəmin duraraq yaşayırıq həyatı. Alın yazısı deyilən bir şey yoxdur! Hər bir insan xoşbəxtliyini çətinliklə də olsa özü əldə edir! Hər bir insanın taleyi öz əlindədir! Güclülər həmişə qalib olur. Güclü ol ki, həyata qalib gələsən!

-Baş üstə day! Sənin bu nəsihətamiz sözlərini yazdım beynimə. Hələlik. - sol əlini dodağına tərəf apararaq ona tərəf uzadıb otaqdan çıxdı.

Zakir başını bulayaraq:

-Ay dələduz... - dedi və gülümsədi.

***

İlkin çamadanını dayanacağıın kənarında qoyub siqaret yandırdı. Darıxmırdı. Ağrılar isti-isti bilinmədiyi üçün, ona indi yaşadıkları çox sadə görünürdü. Qarşıda nə olacağını düşünmədən fikrində qətiyyətli idi. Düzdür, burada - qürbətə qalib ailə qurmaq, oğul-uşaq sahibi olmaq planında yox idi. Əslində Lenanı sevmirdi. Onun xarakterinə, davranışına, cəsarətinə vurulmuşdu. Təkcə Azərbaycan qadınlarının mətin, qoçaq olduqlarını dərrakəsinə həkk etdiyi üçün bu Ukraniyalı qızda olan mətinlik ona bir az qəribə görünürdü. Lena sıradan biri olsa da, onu özünə cəlb edə bilmişdi. Şaxtada işləmək kişi işi idi. Burada qadınların belə əziyyətə, zəhmətə qatılmaları onu bir az məyus, bir az da düşünməyə vadar edirdi. İndi düşdüyü vəziyyət, baş verənlər ona yuxu kimi görünəndə gerçək idi. Gözlərini yumub yenə o gecəni xatırladı.

-Sən çox yaxşısan, Lena... Sənin saçların, gözlərin də gözəldi, - içkinin təsirindən məst olmuşdu. O qədər də gözəl olmayan Lena onun gözlərində qeyri-adi görünürdü.

-Çox sağ ol, İlkin! Sən yaxşı oğlansan. Amma gecdir, get. Səlim narahat olar...

-Yox, narahat olmaz. Bildi ki, səni ötürəcəyəm. Kofe içim, qayıdaram. Deyəsən çox içmişəm, başım bərk ağrayır.

-Hə, - ev sahibi güldü. - Amma sən çox yaxşı rəqs edirdin. Halaldır.

-Bu rəqsi məktəbdə öyrənmişəm. Tanqo! Bəlkə bir də yoxlayaq, hə? - bic-bic güldü və ehmalca qıza yaxınlaşıb belindən tutdu. - Hə... Mən irəli, sən də geri, bax belə, addım-addım. Deyirlər həyat tanqoya bənzəyir. Kimə bir addım yaxınlaşırsansa, o, səndən qaçır. Sən geri çəkildəndə isə o, sənə tərəf gəlməyə can atır. Bax belə, hara qaçırısan?

-Yox, istəmirəm, xahiş edirəm, toxunma...

Ona məhəl qoymayan İlkin ehtirasla onun üzündən, sinəsindən öpürdü. Bu millətdən olan qızlar haqqında çoxlu təriflər eşitdiyi üçün onun sözlərinə məhəl qoymadan kobud hərəkət edir, köynəyini dartıb əynindən çıxarmağa cəhd göstərirdi. - Hə, soyun, məgər birinci dəfədir? Soyun görək, özünü

naza qoyma...

-İncitmə məni İlkin, axı mənim də hislərim var. Bilirsən ki, sənə qarşı biganə deyiləm. Amma lazım deyil, - deyən qız az sonra İlkinin kobud qolları arasında sıxılaraq özündən itiyarsız təslim oldu.

Şirin anlardan sonra acı görüntülər İlkinin sərxoşluğunu yox etdi. Gözləri bərəlməmiş, ağız açıq halda bir müddət yerində dayandı.

-Sən bakirə imişsən? Bu nədir? - Lena ağlayırdı. İlkin onun kədərdən, yaxud sevincindən ağladığını anlaya bilmədi. - Axı, sən niyə bunu mənə əvvəlcədən demədin?

-Nəyi deməli idim? Mən axı sənə dedim ki, lazım deyil.

İlkin cəld şalvar-köynəyini geyindi. Ağır bir cinayət törətmiş biri kimi tez-tez geyinir və ona elə gəlirdi ki, bu evdən çıxandan sonra hər şey - etdiyi cinayət bitəcək və cəzadan canı qurtaracaq. Hələ də gözləri bərəlməmiş, diqqətlə ona baxırdı. Lena çox solğun görünürdü. Bir az əvvəlki şux qamətindən, üzündəki xoş ifadədən əsər-ələmət yox idi. Susurdu, için-için ağlayaraq susurdu.

-Mən elə bilirdim ki, - İlkin sözünü sona yetirə bilmədi. Dərindən udqundu. Elə bil bu ev, bütün əşyalar, pərdəsi azacıq aralanmış pəncərədən görünən qonşu bina onun boğazında ilişib qalmışdı. Yenə təkrarladı. - Mən elə bilirdim... - amma sözünü sona çatdırmağa cəsarəti çatmadı.

-Nə? Nə bilirdin? - Lena hirsli-hirsli qışqırdı və özünü sakitləşdirməyə çalışaraq yalvarıcı, sual dolu baxışlarını İlkinə zillədi.

-Elə bilirdim ki, daha doğrusu, eşitmişdim ki, sizdə qaydalar başqa cürdür. - deyib bir az sakitləşməyə çalışdı.

-Necədir? Nə eşitmişdin? - təəccüblə soruşdu qız.

-Eşitmişdim ki, toy gecəsi qızların bakirə olmaması təbii-dir. Yəni, siz belə hala adi baxırınsınız, belə də olmalı imiş kimi... Eşitmişdim ki, toy gecəsi bakirə olan qıza gülürlər. Hətta fikirləşirlər ki, nə üçün o, bu vaxta qədər heç kimin xoşuna gəlməyib...

-Ola bilər. Deməli, mənə gülməyəcəklər. Çünki, mən artıq sənin xoşuna gəlmişəm. - Lena göz yaşlarını əllərinin arxası ilə qurulaıyib iztehzə ilə güldü.

-Lena, sən zarafat edirsən, amma mən əzab çəkirəm. Mən bunu etməməliydim. Sənin bakirə olduğunu bilmirdim. Bağışla məni.

-Sən günah iş görməmişsən. Bunu mən də istədim. Əks halda səni evə dəvət etməzdim.

İlkin gözlərini açıb dərindən nəfəs aldı. Yox, bu yuxu deyidi. Ayağa qalxıb çamadanını götürdü və Lenanın yaşadığı binaya tərəf gedən avtobusa mindi.

***

İnsanın maddi vəziyyəti yaxşı olanda, cib kisəsindəki pulunun sayını da itirir. Necə, hara xərclədiyindən asılı olmayaraq pulun bitdiyini gördükdə, dərhal qənaət sistemində keçir və ehtiyaclarını bir-bir sayaraq bütçədən xərcləyir. Maddi vəziyyəti pis, acınacaqlı olan adam üçün isə bir manatın da böyük dəyəri olur. Əslində kasıb - bədxərc adam deməkdi. İs-

rafçı insan heç vaxt varlana bilməz.

İyirmi manat dolaşq işlərini həll etməsə də Elxan üçün indi böyük məbləğ idi. Ən azından evə ərzaq ala bilərdi. Amma bununla işlər həll olmurdu. İş tapmaq lazım idi. Onu ən çox üzən isə Bank borcları idi. Bəli, hər ay Bankdan götürdüyü məbləğin faizini ödəməli idi. Hələ Səfirlikdə işlədiyi vaxt bu addımı atmışdı. O vaxt işi olduğu üçün pulu vaxtında ödəyəcəyinə arxayın idi. İndi isə vəziyyət dəyişmişdi.

Tərəvəz, mer-meyvə dolu zənbillə evə gələn Elxan anası ilə salamlaşaraq tələsik mətbəxə keçdi. Ucadan, eşidilə biləcək səsle:

-Sənə bir şorba bişirim ki, dadı damağından getməsin. - dedi və bulaşq qabları kənara çəkərək göyərtiləri yuyub xırda-xırda doğradı.

Fəridənin əhvalı bu gün çox pis idi. Amma özünü tox tutur, üzünün ifadəsindən nəyi isə gizlətdiyi hiss olunurdu. Asta-asta ayağa qalxıb mətbəxə gəldi. Elxan onu görcək güldü.

-Ay nə gözəl. Həmişə səni belə gümrəh görüm. Gəl, otur, - deyib stulu kənara çəkdi.

Birdən nə isə yadına düşmüş kimi oldu.

-Dayı məni yaxşıca danladı. Amma yenə də əlini cibinə saldı. Sənə də çoxlu salam göndərdi. Dedi ki, darıxmasın, vaxt tapan kimi gəlib mütləq baş çəkəcəyəm.

-Salam göndərən də sağ olsun, gətirən də. - bir az özünü ələ alaraq asta səsle: - Elxan, məhkəmədən kağız gəlib. - dedi.

Qəfil eşitdiyi sözlərdən Elxanın bənizi ağardı.

-Nə kağız? Nə məhkəmə?

-Bank səni məhkəməyə verib...

Fəridənin gözləri doldu. Sözü bitirməmiş özündən ixtiyarsız olaraq ağıladı. Onun üzülməsini istəməyən Elxan gülürək:

-Eh... Mən də deyirəm görəsən kim ölüb ki, bu arvad gözünün qorasını tökür. Cəhənnəmə gəlib, gora gəlib. Banka borcu olan tək mən deyiləm ki. - Onu sakitləşdirməyə çalışdı. - Yaxşı da... Bu cür həvəslə sənə yemək bişirirəm. Sən də qanıma qaraldırsan. Boş ver o kağıza. Səhər gedərəm banka. Narahat olma. Həll edərəm.

Yanağına sel kimi axan acı suyu silən Fəridə məəttəl halda:

-Sən doğurdan bu işə belə adi baxırsan? Yoxsa mən üzülməyim deyə belə danışırsan? - deyə xırıltılı səsle soruşdu.

-Əvvəla, sənün üzülməyini istəmirəm. Heç istəməyəm də... Qaldı ki, bank məsələsinə, elə də ciddi məsələ deyil. Pulunu aparıb ödəyəcəyəm və hər şey bitəcək. Daha ağlamaq niyə...

-Hardan? Necə? Necə qaytaracaqsan Elxan? Hansı pul-la? - özündən asılı olmayaraq səsini yuxarı qaldıran Fəridə dərindən bir ah çəkdi.

Bir söz də demədən əllərini yuyan Elxan hirslənərək

gödəkcəsini götürüb qapıya tərəf getdi. Daha heç nə eşitmək istəmədi.

Fəridə üzünü qapıya tərəf tutaraq:

-Mən nə dedim ki, sən belə hirsləndin, ay bala? Məni başa düş. Bu yaşında qazamat yollarına gedib-gəlməyə məndə hal yoxdu. Ay oğul...

***

Gecədən xeyli keçdikdən sonra evə qayıdan Elxan asta addımlarla içəri keçdi. Dərdləri müvəqqəti unutmaq üçün içki pis vasitə deyil. İçkili olduğunu bürüzə verməmək üçün, Fəridənin otağına baş çəkmədən, yataq otağına tərəf getdi. Bərk susamışdı. Qayıdıb mətbəxə keçdi. Ətrafa nəzər yetirdi. Mətbəx tər-təmiz idi. Yuyulmuş qab-qışıqlar səliqə ilə dolaba düzülüşdü. Bu mənzərədən ürəyi ağrıdı. Həkim çox ayaqda qalmağı, əsasən də fiziki işlə məşğul olmağı Fəridəyə qadağa qoyduğu üçün artıq neçə ay idi ki evin bütün işlərini Elxan görürdü. "Ona bir şey olsa mən nə edərəm? Gərək çıxıb getməyəydim" deyərək düşünərək öz-özünü danladı. Anasının yataq otağına tərəf gedərək qapını azacıq aralayıb içəri baxdı. Fəridə şirin yuxuya getmişdi. Yataq otağına keçib bir siqaret yandırdı. İçkinin təsirindən bütün bədəni keyimişdi. Yenə də anası ilə arasında olan söhbəti xatırladı. Qorxudan, ya da həyəcədən bədəni titrədi. Əslində, banklara borcu olan adam çox idi. Demək olar ki, bu məsələ adılşmışdı. Bəlkə də şəhərdə, elə bölgələrin özündə də hər yüz nəfərdən biri bu vəziyyətdə idi. O üzəndən, gülməli olsa da banklarla problemi olmayan adama qərribə baxırdılar. Bu, elə bil ki, adi hal almışdı. Yəni, problemin varsa, bankdan pul götür, bəs hökumət bizə hansı gündə lazımdı? İşləyib qaytararsan, öləsi deyilsən ki... Elxan da şikarlardan biri idi. İndi tələyə elə düşmüşdü ki, çıxmaq üçün can atırdı. Hər gün sosial şəbəkələrdən gələn "soyqul ölüm"lərlə bağlı statuslar virus kimi yayılmışdı. İntihar! Bu ad qorxulu səslənir. Zəmanəyə isə uyğun idi. Çox adam (əsasən də banka borcu olub, məhkəməlik işləri olanlar) çıxış yolu kimi bu adətdən istifadə edirdi. Bəli, bu vəziyyət adət halını almışdı: Facebook səhifəsində hüznü bir status paylaşmış, ayaq altındakı stola bir təpik vurmaqla bank işləri həll olunurdu. Vay o gündən ki, xilas olurdu bədbəxt ölümdən. Yəni, tezbazar zərərsizləşdirildilər. Həyat müharibəsi davam edirdi, özü də daha ciddi şəkildə. Gəl indi "it-qurda" cavab ver, həyatına qəsd etməyin səbəblərini açıqla... Deyəcək, olaçaq işverən. Deməsə də nə bilim nə... İndi Elxan nə etsin? "Status" paylaşsın, yoxsa nə? Elə bilirsiniz etmədi? Ona da cəhd etdi, amma status-suz-filansız...

Bu gün arxayın idi ki, anası ac yatmayıb. Sabah isə nə olacağı barədə düşünürdü. İçindəki sevgi, həsrət də bir tərəfdən... Bir siqaret də yandırdı. Divar saatına baxdı. Böyük əqrəb üç yaxınlaşırdı. Dərindən köksünü ötürdü. Tavana diqqətlə baxaraq siqareti gəmirirdi. Pəncərəni açıb eşiyə baxdı. Yorğun baxışlarını sakit küçüyə zilləmişdi. Dönüb bir də saata baxdı. Elə kədərlə baxırdı ki, sanki əq-

rəblərlə danışırdı. Zamanın dayanması üçün saata yalvarırdı. Yenə səhər açılacaq, yenə problemlər onu yoracaq. Evin kirayə, ərzaq pulları, qohum-tanılardan aldığı borcların fikri az imiş kimi indi də götürdüyü pulları qaytara bilmədiyinə görə bank tərəfindən məhkəməyə verilməsi onu daha da əzgin, ümitsüz bir vəziyyətə salmışdı. Göz yaşları torbalanmışdı gözlərində.

Artıq səhər açılırdı. Küçədən təkəmsəyərək addımlar eşidilirdi. Ona elə gəlirdi ki, açılan səhərdən, doğan günəşdən utanacaq. Özünü heç kimin üzünə baxa bilməyəcək qədər aciz sayırdı. "Mən yəni bu qədər acizəm? Qorxam? Bəlkə mən dəli oluram? Ya bəlkə içki çox içmişəm? Bu nədir belə, İlahi? Axı niyə səhərin açılmasından belə qorxuram... Niyə? Niyə səhərin açılmasını istəmirəm? Məgər təbiətin qanunlarına mane olmaq olar? Səhər də açılacaq, gün də doğacaq, axşam da düşəcək. Nə edirsən et, həyat davam edir. Əgər həyatın davamını görmək istəmirsənsə bütün olanların - təbiətin əsrarəngiz qanunlarının qarşısını ala bilməzsən. Onun gözəlliyini görmək istəmirsənsə, zamanı yox, həyatını dayandırmalısan. Çətin də olsa, buna cəhd etməlisən. Sən bunu bacaracaqsan. Çünkü yeganə çıxış yolu budur", - düşünərək ayağa qalxdı. Asta səslə "Kəlmeyi-Şəhadət"ini oxuyaraq mətbəxə keçib çörək bıçağını götürdü. Eyvana çıxıb paltar asılan zivəsini kəsdi. Yenidən yataq otağına keçib stulu ayağının altına qoyub zivəni qarpının üstündəki qalın taxtaya dolayaraq bərkətdi. Düyün vurub yumru formaya saldığı zivəni boynuna keçirdi. Bütün bunları elə ustalıqla edirdi ki, bəlkə də bu dəqiqə zəng edib iş üçün harasa çağırılmalı olsaydı, belə həvəsi olmazdı. Bəlkə də spirtli içkinin təsirindən belə çəvik, qorxmaz olmuşdu... Ola bilərdi. İçkinin qadir olduğu qüvvə güclüdür. Sərxoş insan özünə gələndə, ayılında etdiklərinə görə peşiman olur. Elxan isə düşünməyə zaman saxlamırdı. Hər şey hazır idi. Bircə stula ayağı ilə bir təpik vurmali idi. Dönüb yenidən saata və pəncərəyə tərəf baxdı. Gün doğmadan planını yerinə yetirməli idi. Hər açılan səhər ona o qədər əziyyət vermişdi ki, günəşin doğmasını görmək istəməzdi. Anasını düşündü. Bir anlıq təsəvvür etdi ki, anası yuxudan ayılıb mətbəxə sarı gəlir və bu mənzərəni görür. Nə olacaq o zaman? Yəqin gördüyü mənzərədən huşunu itirəcək. Bəlkə də ürəyi dayanacaq. Yeganə oğlunun intiharına dözə biləcəkdimi? Amma bunu etməli idi. Buna məcbur idi. Bir daha "Kəlmeyi-Şəhadət"ini oxudu. Gözlərinin yaşını silərək yuxarı - tavana baxıb asta səslə dedi: "Sən məni bağışla, Allahım!" - stulu ayağı ilə itələmək istəyərkən Aynurun sözlərini xatırladı. "Döz, Elxan, səbirli ol. Dünya, çətinlikləri həzm etməyi bacaranlarıdır, döz..." Aynurun qəmli, maraqlı baxışları gözünün önündən keçdi. "Yəqin o da sabah mənim ölüm xəbərini eşidib çox pis olacaq. Uzun müddət özünə gələ bilməyəcək yazıq qız. Ona verdim sözünü də tuta bilmədim. Onsuz da hər gün əsəbiləşir, ağlayır" - deyərək düşündüyü zaman nə isə yadına düşdü və yenə düşündü". Mən yaxşı insanam. Həmişə yax-

şı olmuşam. Bunu çoxları təsdiq edər. İndi atacağım addım da vicdanımın səsinə xəbər verir. Bəlkə mən insan cildindən çıxmı? Bəlkə pislik edim? Məsələn, mən cinayət də edə bilərəm, oğurluq, hə, oğurluq edib, borclarımı ödəyə bilərəm. Axı mən şüurluyam. Niyə ölməyə belə tez qərar verirəm? Doğru, düzgün həyat yolu seçib sürünməkdənsə, fırıldaq və yalanlarla dolu həyatı seçmək də olar. Hə! Şərəfsiz həyat! Bax belə! - az qala dəli kimi qışqırmaq istəyirdi. - Mən insanlıqdan çıxmaq istəyirəm. Ey, şeytan! Hardasan? - gözlərini bərəldib o tərəf-bu tərəfə baxdı. - Gəl, gəl mənim ruhuma hakim kəsil. Əlvida, həyat yox, əlvida, insanlıq!" Kəndiri boğazından çıxardı. Anasının şübhələncəyindən qorxaraq zivəni eyvandan aşağı tulladı və cəld addımlarla evdən çıxdı. Dan yeri söküldükcə içkinin təsiri də yox olurdu. Amma fikirləri qəti idi. Görəsən o, doğrudan da kimə isə pislik edə biləcəkdimi? Elə olsa içindəki bütün hissləri daima bir-biri ilə həmişə mübarizədə olacaqdı...

...Səhər erkəndən Elxanı dayanacaqda gören Aynur məətəl qaldı. Tez əlləri ilə saçlarını səliqəyə salmağa çalışdı. Gödəkçəsinin üst düyməsini açıb gül-gülə ona yaxınlaşdı.

-Aaa... Elxan! Nə olub sənə? Rəngin qaralıb. Bir də ki, biz görüşməli idik? Planda yox idi axı... - dedi.

-Heç, əzizim. Bir az yaxşı deyiləm. Bağışla, gərginəm, - gözləri doldu. Və dərhal içindən keçənləri açıb tökdü. - Mən yaxşı ola bilmirəm, bağışla məni. Bu mümkün deyil. Mən çox çalışıram, amma mümkün deyil... Səni incidirlər hə? Xətrinə dəyirlər? Boğazlarını üzərəm. Qisasını mən alaram, - qəribə bir istehza ilə güldü. - Sən elə bilirsən düşünürəm hər şeyi? Amma mən plan qurmuşam. Yaxşı və pis plan. Mənə kömək et, Aynur, planımı həyata keçirirəm. Məncə, alınacaq. Düz sözümdü. Alınacaq. Özün də mənə sonda "afərin" deyəcəksən.

Aynur qəribə bir qoxu hiss etdi və onun içkili olduğunu yəqin edib sakit davranmağa çalışdı.

-Yaxşı, özünü ələ al. İndi get evə, mən də yolumdan qalmayım. Get yaxşı-yaxşı yuyun, bir az yatıb dincəl, işdən sonra isə yenə də görüşək. - onun saçlarını zarafatla qarışdırırdı. - Yaxşı, danışdıq?

-Yox! Gəlmişəm ki, salona birlikdə gedək. Sənin xətrinə dəyən o qarının dərşini vermədən heç yerə gedən deyiləm...

-Aaa... Zarafat edirsən? - Aynur dodağını büzdü.

-Yox. Ciddiyəm.

-Elə bu dəqiqə fikrindən daşın. Heç nə lazım deyil. Dünən dalaşmışdıq. Bu gün yəqin ki, barışacağıq. İş yoldaşlarımla o qədər belə mübahisələrim olub ki... - Bibixanımın arasındakı münasibətlərin yaxşılaşmağa doğru düzələcəyini heç ağına da gətirməyən Aynur indi onu sakitləşdirmək üçün belə danışmağa məcbur idi.

-Darıxma. Zarafat edirəm. Mən onun dərşini başqa cür vermək istəyirəm. Yaxşı mənada, - deyərək qımışaraq gözaltı Aynuru süzdü.

-Nə isə sözlü adama oxşayırsan... - gülümsədi qız.

-Hə. Elədir. Yaxşı planlar cızmışam. Bəlkə də yaxşı deyil. Amma əminəm ki, alınacaq. Özümə güvənirəm. Axı uşaqlıqdan aktyor olmaq arzusunda olmuşam. İnisituta qəbul ola bilmədim. Kinolarla bağlı ürəyimdə qalan arzularımı indi real olaraq həyata keçirmək istiyirəm.

Aynur bərkədən bir qəhqəhə çəkdi.

-Bəlkə səni filmə dəvət ediblər. Bir də ki sənin aktyorluğunla Bibixanımın nə əlaqəsi?

-Əlaqəsi var. Özü də necə. - deyə Elxan sağ əlinin baş barmağını yuxarı qaldıraraq "əla" işarəsi ilə fikrini təsdiqlədi.

-Yaxşı. İşə gecikirəm. Danış görüm nə olub.

-Əvvəlcə də görüm məni sevirsən? - soruşan Elxan düz onun gözlərinin içinə baxdı.

-Əlbəttə sevirəm! Nədir? Yoxsa şübhən var?

-Yox! Əminəm! Sevirənsə, deməli, həm də mənə inanırsan. Elə isə məni diqqətlə dinlə. Amma xahiş edirəm, acığın tutmasın.

-Ürəyimi partlatma, Elxan...

Bir az susduqdan sonra:

-İstəyirəm sizin o bibinin saqqızını oğurlayım. - dedi Elxan.

-Necə yəni... Anlamadım. - qızın gözləri bərəldi.

-Necə yəni necə? Lap belə əla! Yalandan aşıq rolunu oynayım. Guya təsadüfən onunla rastlaşırım. Xoşuma gəlir. Hisslərimi etiraf edirəm. Və...

-Nə? - deyə qız bərkədən qışqırdı.

-Sakit ol! Əsəbiləşmə. Bunlar həqiqətən olmayacaq. Yalandan uyduracam hər şeyi. Məqsədim isə onun ürəyini oğurlamaqdır.

-Axmaq! Onun əri var! Bir də ki bunlar ağılına haradan gəldi?

-Əri var? Hmm... - istehza ilə - Sən belə şeyləri başa düşməzsən. Bunları ancaq biz kişilər anlaya bilərik. O qadının gözləri yanır. Ürəyi sevgi hissələri ilə doludur. Mənim kimi cavan oğlan ancaq belələrini anlaya bilər. - dedi.

-Mən də deyirdim ki, nə deyəcək bu. Başın xarab olub deyəsən, sənin. Nə isə. İşə gecikirəm. Boş ver bu söhbətləri. - deyib sağollaşmaq istəyərkən Elxan yenə onu yoldan saxladı.

-Aynur! Mən ciddiyyəyə!

-Necə yəni ciddi?

-Mən ciddi danışırım. Onunla quracağım münasibət məni səndən heç vaxt soyuda bilməz. Mən səni sevirəm. Amma...

-Nə amma?

-Görürsən ki kasıbcılıq çəkirəm. Hər şeydən bezmişəm. Bir az əvvəl hətta intihar etmək istiyirdim. - gözləri doldu. - Anamı, səni düşünüb yayındım bu fikrimdən. Necə toy edəcəyik? Hansı pulla? - köksünü ötürərək üzünü kənara tutdu.

Uzaqlaşmaq üçün hazırlaşan Aynur addımlarını saxladı.

Elxana yaxınlaşıb düz gözlərinin içinə baxaraq təəccüblə soruşdu:

-Sənin kasıbcılıqla Bibixanımın nə əlaqəsi?

-O əlaqəsi var ki, mən onunla tanış olub münasibət qurduqdan sonra özümü dərindən sevdirməyə çalışacam. Məni sevəndən sonra isə lazım gəlsə mənə pul da xərcləyəcək. Elə brilyantlarından dörd-beşini satdırsam, ev də alarıq. Bir də ki, sən də ona çox acıqlısan. Müflis olmağını istəmirsən?

Əslidə Bibixanımın müflis olması Aynurun ürəyindən olsa da, Elxanın bu niyyətinə "hə" demədi. Uzun söhbətdən sonra isə Elxanın dəqiq niyyətini anladı. Hədəf kimi Bibixanımı seçmişdi. Onunla münasibət qurmaq və onu müflis etmək! Əvəzində isə rahat yaşamaq. Ailə sahibi olmaq. Bilirdi belə oğlanların sayının çox olduğunu. Yaşlı qadınlar tərəfindən sevilərək çox şeyə sahib olurdular.

Aynurun iradə Elxanın qanını bərk qaraltdı. Aynur nifrət etdiyi bu qadının hansısa səbəbdən rədd olub işdən getməsinə istəyirdi. Amma Elxanın, ya da öz əli ilə yox, taleyin hökmü ilə. Buna isə zaman lazım idi. Uzun mübahisə etdilər. Aynur əmin idi ki, Elxan haraya getmiş olsa, nə iş görmüş olsa da, ondan ayrılı bilməz, onu unuda bilməz. Bu mümkün deyildi.

-Hə, nə deyirsən? Sən ona çox acıqlısan, hə açıqlısan, bilirəm. Hətta nifrət edirsən. Mənə icazə ver, Aynur. İcazə ver onun dərslərini verim. Səni incitdiyinə görə cavab verməli olacaq. Ancaq bu sonranın işidi. İndi isə icazə ver ki, aşıq rolunu oynayıb, onu müflis edim. Hə, bu sənin ürəyindəndi? Ver, mənə icazə ver. Xahiş edirəm. Et bunu, məni sevirənsə, et... Bu, sənə xəyanət deyil. Yaxşı olacaq hər şey, inandırırım səni. Mənim üçün də yaxşı olacaq, sənin üçün də... - dayanmadan danışdı, dodaqları qaysaq bağlamışdı. - Biz çox rəzil bir zamanədə yaşayıyıq. Milyonlara sahib olan və ac-yalavac dolanan iki sinfin mövcud olduğu bir dövrdə. Axı mən niyə əziyyət çəkməliyəm? Bəs sənə, ailəmə niyə əziyyət verməliyəm? Hə, cavab ver. Bu, bizə lazımdı? -Yox, bəsd. Mən artıq dözə bilmirəm.

Üzbüz dayanmış olsalar da, hər ikisi ayrı-ayrı nöqtələrə baxıb susurdu. Aynur gözlərini qıyaraq Bibixanımın rəzil günə düşdüyünü, köhnə libasda iş gəlib, kasıbcılıqdan söhbət edərək zamanədən gileyləndiyini, özünün isə çox varlı, hətta salondaki bütün qızlardan fərqli olduğunu təsəvvürünə gətirdi. Birdən-birə xəyalında qurduqlarının gerçək olduğuna inanaraq gözləri parıldadı. Öz-özünə danışmış kimi Elxanın gözlərinə baxmadan dedi:

-Bilmirəm. Özüm öz əlimlə səni o qoca qarıya necə verərə bilərəm axı...

Elxan elə bil bir az ürəkləndi. Qızın bu sözləri sanki ona niyyətini həyata keçirmək üçün yol açdı.

-Ay canım, kimdir ki, səndən əl çəkən... Səni dünyanın var-dövlətinə də dəyişməyəm. - dedi və Aynuru sinəsinə sıxıb bərk-bərk üzündən öpdü.

(ardı var)